

B. T. 12

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieniszewie

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to include the words "Bibliothèque" and "Königliche".

I

H
ca

(
s

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI:
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum
SEU DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexæ

De Opposito Virtutum sc:
De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS,
vbi breviter de Præceptis Ecclesiæ.

Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs
JANUSZOWSKI, Ord: Prædic.

His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opus-
culorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM

MORALIUM & THOMISTARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typis NICOLAI ALEXANDRI
SCHEDEL, S. R. M. Typ: A: D: M. DC. XCIX.

Ad Usam S. R. M. Ordinis

THOMAS à KEMPIS

L. 1. de Imitatione Christi C. 3.

Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quam profunda scientiæ inquisitio. Non est carpenda scientia, aut qualibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quam benè vivere: idèò semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobijs. Certè adveniente die Judicij, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm benè diximus, sed quàm RELIGIOSÈ viximus. Thom. à Kempis loco citato,

(S) (S) (S)
CHRISTO CRUCIFIXO

DILECTO
CHRISTI CRUCIFIXI

SERVO

S. ROMVALDO

Eremitarum Camaldulensium

PATRI.

SACRO

EREMITARŪ CAMALDULENSIŪ

ORDINI

Fr. FERDINANDVS OHM aliàs J.
NYSZOWSKI Ord: Prædic.

In Signum Profundissimæ

Venerationis

OFFERT.

*Um alij magnis Principi-
bus sua opera consecrant, ut
omnia sub eorum tutela pro-*

*PP. Ordinis Camald in Inoula
Vigrensi*

Spero gressu incedant: hâc occasione
Magne Eremitarum Camaldulensium
PRINCEPS SENTENTIAS SACRAS
in gratiam & commodum ORDINANDORUM
collectas Tuo Nomini consecrandas
duxi (præmissâ Tibi Christe Crucifixe
superprofundissimâ submissione) verè enim
Magnus es, non solum inter homines, utpote
ex Illustissima familia Ducum natus, sed
quod majus, apud Deum. Magnitudo
hac excellentiâ virtutum mensuratur.
Fuit ergo in Te sincerus Religionis affectus,
dum in Monasterio Classensâ militiam
Christi sub Regula S. P. BENEDICTI
incoasti. Fuit profundissima ad tollendas
Sathanae insidias humilitas: magno tamen
apud Principes & Reges in honore fusti,
multiq; Tuo consilio mundi illecebris
objectis solitudinem petere. Sufficiat
adducere Petrum Urseolum Venetiarum
Ducem. Fuit admirabilis patientiae amor:
inclusus enim circa paludem Cammias
clen.

clensem dictam Orizarium, ita inde
totus tumefactus & depilatus exivisti,
ut non eadem qua inclusa fuerat facies
videtur. Nam & caro sic viridis erat
ut vix stellioni discolor apparet. Quid
de rigore jejuniij? prater alia jejuniij
onera per continuum annum singulis
diebus nihil habuisti nisi vnum pugil-
lum elixi ciceris. Sed quis singula es
narraret? sufficiat, in Te B. PATER
& Tuis Discipulis antiquorum Ere-
mitarum rigorem expressum: taliter
enim in Syria cum Tuis vixisti, ac si
altera denuo Nitria videretur. Omnes
siquidem nudis pedibus incedentes,
omnes pallidi, & nima omnium res-
rum extremitate contenti. Nonnulli
verò damnatis januis clausi, ita mora-
tui videbantur mundo, velut in sepulo-
chro p. siti. Vinum nec in gravissima
agritudine petebatur. Sed cur ego de
Monachus loquor, cum & ipsi Mona-
chorum famuli, ipsi quoq; custodes pes-
corum jeunaverint, silentium tene-
rint

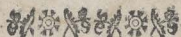

rint, disciplinas inter se fecerint, & de
quibuslibet verbis pœnitentiam flagi-
tauerint. O aureum (exclamat B.
Petrus Damianus) Romualdi sæcu-
lum, quod etsi tormenta persecutorum
non noverat spontaneo tamen Marty-
rio non carebat. Cujus tamén causâ
in Pannoniam profectus, sed morbo re-
verti coactus, relicto ibidem perpetuo
per Discipulos fructu.

Etiã ad vos Venerabiles Eremitas Cas-
maldulenses sermo meus dirigitur, cum
& sub Vestro Venerabili Nomine Sa-
crarum Sententiarum Opusculum
lucem publicam videre desideret. Ve-
nerabile enim Nomen Vestrum: Vos
enim antiquorum Eremitarum (quo-
rum magnifica opera uniuersus Orbis
stupet, quorum collationibus seu dictis
Angelicus Doctor suam Angelicam vi-
tam componebat) veri imitatores.
Hac de causa candidus Ordo Vester,
mirabili visione præsognatus. Scalanz
enim à terra calumpertingentem, per
quam

quam homines in veste cãdida ascendebant, per visum S. Sinus Patriarcha Vester conspexit, eog; Sacram Camaldulensium Religionem designari mirabiliter agnovit. Hac inquam de causa: tali enim visione, veros antiquorum Eremitarum imitatores præsignari congruebat. Felix adhuc seculum, quod, antiquorũ Eremitarum splendore non spoliatum inter montiũ & sylvarũ feras tot cœlestis Hierusalem cives alit. Et licet in profundo silentio constituti, Ecclesiã tamen militantem, exemplari nocturna diurnaq; psalmodiã, alijsq; ad Deum superopimum fuis precibus, sustentatis. Quo etiam Apostolica in cœlis corona (ut legentibus & considerantibus, S. PAULI primi Eremita vitam patet) possidetur. Accedit Religiosa conversationis odor quo populo prædicatis. O quàm benè docet, qui exemplo docet. Sub Tanti ergo & Taliũ Nomine Opusculum meum tuam publicam videre desiderat. Fave intercessionem S. Pater. Favete precibus tanti Patris Filij.

M O N I T I O

*Ad LECTOREM SENTENTIARVM
THOMISTICARVM.*

Perplexæ bono sensu excusentur. Vbi sciendam, multas conclusionum probationes potius esse tantum declarationes: & sic non obijciatur inefficacia rationi, cum non adsint.

Perplexitates nonnullæ in particulari insinuantur vna cum editione Sententiarum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem l^o 4. d^o 39. sciendam, cum idem sit objectum habitus quod & actus primarij, ideo cum objectum formale *Quod* contritionis sit peccatum sub ratione injuriæ Deo illatæ &c: idem erit objectum formale habitus pœnitentiæ, vt etiam habet N. P. Labat d^o 1. de Sac^o Pœn^o dub: 4. §. 1. ibi. *probatur vltima pars*. Et sic quando dicitur esse objectum materiale, dicitur comparativè ad formale *Quo*, quod est jus divinum læsum &c. vt habet citatus

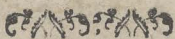
Do^r

Doctor l. c. §. 3. ibi. Colliges 4to. Et
sic primatio quâ probatur pœnitenti-
am distingvi à charitate est omittenda.
Consequenter in ratione quâ probatur
pœnitentiam distingvi à religione non
interponendum jus divinum, sed sic di-
catur. Item distingvi à religione quæ
pro objecto formali respicit
cultum Dei & non sa-
tisfactionem.

MONI.

MONITIO

Ad LECTOREM SENTENTIARUM MORALIUM.

Monui: perplexa sanè intelligenda, attendendo antecedentia & sequentia: præcipuè prima editionum, v. g. ex omissione aliqujus particule (aliena inadvertentiâ) omiffa, sanè intelligenda intentio Authorum.

v. g. in 2. d. 29. conc. 2. post *ly*, cui censetur subjectus, adde, tunc enim tenetur, sc. se conformare.

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepfit, v. g. *ly non*, vt in additione tertiâ. 2. edit. &c.

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur, v. g. quantitas cibi, p. qualitas cibi. 1. d. 19

Nec mihi contrarior, licèt nonnullæ conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel in communi, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securius, vel saltẽm vt probabile propono. Et sic nec S. Thomæ contrarior, v. g. in 2. d. 66. Conc. 6. & in 4. d. 6. Conc. 8.

Inadaquatio censurarum relatarum, etiam substantiantia-

substantialis, sic excusetur, ut mereantur excusari
Auctores ex quibus non præmonitus desumpsi.
Miror quod non moneant:

Inadequatio censurarum substantialis est v. g.
quando omittitur conditio ad incuriendam cen-
suram necessaria, v. g. si non restituerit. Acci-
dentalis: quando, v. g. non referuntur complices
Vel quando non enumerantur alia pœna.

Hanc inadequationem substantialem habes l.
i d. 35, de Decimis conc. 4 prima editionis,
sed in 2. edit: sublatam. Has inadequationes
substantiales, quantum potui (non tamen omni-
modam securitatem promitto) in secunda edi-
tione, tractando de Censuris, sustuli, & in mo-
nitione secunda editionis insinuavi.

Inter alias, extra Bullam Cœne D: reserva-
tas, in prima editione inadequatè retuli. De-
cimam quintam, vigesimam, trigessimam quar-
tam & trigessimam sextam. Inter non reserva-
tas verò vigesimam septimam:

Sequendo impressionem quâ impressa Theol: P.
Getij, omisi in prima editione excommunicatio-
nem Bullæ O. D. de advocantibus causas spiri-
tuales &c:

Quod

Quodd autem in vno vel altero casu referatur
Author pro Authore. Papa pro alio Papa. Numerus
pro numero. Minoris est momenti.

L: 4: d: 19. ¶ Dices: sic habeo. Dices non
licet iuvare reum justè damnatum vt
rumpat carcerem ergo nec consulere,
vel præbere instrumenta B. Nonnul-
ios negare eqm. Sed ego non video di-
sparitatem. Dico tamen re meliùs confide-
ratâ, agnoscenda disparitas.

L: 2: d: 42. legatur conjunctim vt habet Sg
Th sc. reverentia minueretur & fervor chari-
tatis non multum aueretur.

Videnda ergo monitio secunda editio-
ni præfixa, & alia in fine
ejusdem editionis
posita.

Facul-

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thopoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnibus
legentibus sit proficuum & utile.
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem, Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Ianuarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

Facultas Ordinis

F. VINCENTIVS KVLESZA

S. T. M. *Provincialis Prov: Pol:*

S. O. *Prædicatorum.*

Authoritate Officij N. ac præ-
sentium serie vobis A. R. R. P.
Almi Studij N. Generalis Conven-
tūs Crac: Prov. Pol. Moderatori-
bus ad præfers, gubernium Theo-
misticæ Scholæ tenentibus, com-
mittimus ac in meritum S. Obe-
dientiæ mandamus, quatenus O-
puscu: (cui titulus SENTENTIAE SA-
CRÆ in gratiam & commodum Or-
dinandorum) ab *A. R. P. S. T. M. F.*
Ferd: Ohm Januszonski composi-
tum diligenter perlegant, revide-
ant, recognoscantq; , sicq; reco-
gnitum, relectum ac revisum iuxta
S. Conc: Trid. Can: prout in Dño
judicaverint Typis publicis excu-
dendum approbent, In N. P. & F.
& Sp. S. Amen: In quorum fidem
his

his manu N. subscriptis sigillum
officij apponi mandavimus D. in
Conv. N. Cr. SS. Trin. 1. Septi 1698.

*Conf. in D. VINC: KULESZA,
M. PROV. Rtâ P. 232. mpr.*

*F. IGNATIUS KOWNACKI S. T.
Presentatus Prior Elbig. &
Soc. mpr.*

Approbatio Theologorum Ordinis

SENTENTIAS SACRAS in gratiam &
commodum Ordinandorum ab
*A. R. P. S. T. M. F. Ferdinando Janu-
fowski* accuratissimè collectas ex
mandato A. R. P. M. Prov. cum fru-
ctuosa iucunditate perlegi, quan-
tumq; omnibus Ordinandis, imò
& cæteris legentibus proficuæ fu-
turae sint, ipse probavi. ideo præ-
lo dignas censeo. Crac: in Conv.
SS. Trin. 18 Januarii. 1699.

*Ego F. THOMAS ENGVET Bacca-
laureus actualis & ProRegens
Studi) Gen: Crac: Ord: Præd:
mpr.*

Opus certè desideratissimum,
Opusculis *A. R. P. S. T. M. F.*
Ferdinandi Ohm aliàs Janusowski S.
O. P. C. Crac: comprehensum pro
eruditione Christiana Catholica,
& initiandis S. Ordinibus colle-
ctum ex SS. PP. ex mandato &c.
vidi, legi & perpendi, quod ad
laudem Dei, & utilitatem S. Eccle-
siae Romanae, utpote absq; omni
ruga & nævo, prælo publico ex-
ponendum judicavi. Cracov: ad
Ædes SS. Trin. Ord^s Præd: 1698.
23. Decemb.

F. VRBANUS BAHRINOWSKI,
O. P. S. T. L. & Mag: Studij
Gen: Crac: mpr.

OPV.

OPVSCVLVM

PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

I. **S**YMBOLVM FIDEI est
Collectio articulorum fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *inuisibilu veritas de Deo*
nos arctans ad credendum.

Particula *arctans* non debet sumi pro ne-
cessitate coactionis, cum credere sit vo-
luntarium, sed pro necessitate finis, quia
accedentem ad Deum oportet credere
& sine fide impossibile est placere, ut
Apostolus dicit ad Hebr. 11 sic explicat
S. Th. 22. q. 1. a. 6, ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur vna
veritas, v.g. quod Christus D; sit passus,

A

mer-

2 De SYMBOLO APOSTOL.
mortuus, & sepultus. Vel si vna veri-
tas continetur virtualiter in alia, vt ve-
ritas Sacramenti Eucharistiæ sub verita-
te de Omnipotentia Dei, ut docet S; Tho-
loco cit: a: 8. ad 8.

3. Tria numerantur Symbola. 1. A-
postolorum, 2. Nicænum, à primo tan-
tùm secundùm maiorem explicationem
distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. *Ens per
essentiam, id est, Ens cui necessarium
conuenit existere.* Ex illo Exodi 3. *Ego sum
qui sum.* 2. *Ens super omne ens, & à quo
omne aliud ens dependet:* 3. *Ens quo nihil
majus aut melius excogitari potest.*

2. DEUS est ubiq; per essentiam, præ-
sentiam & potentiam. Esse ubiq; per
essentiam, est adesse immediatè omnibus
secundùm suam entitatem. Per præsen-
tiam, est cognoscere omnia. Per poten-
tiam, est posse operari in omnibus rebus
quæ.

De SYMBOLO APOSTOL. §

quicquid vult S. Thom. 1. p. q. 9. a. 3.

3. Quamvis DEUS sit ubiq;, specialiter tamen est in cælo empyreo. 1, Ob loci dignitatem. 2, Quia in eo specialius splendet Divina Majestas, quàm in alijs mundi partibus. 3, Quia ibi specialiter operatur, Beatissq; seipsum manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres personæ, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate essentia Divina. Quod mysterium nonnullis similitudinibus explicari solet. S. Dionysius L. de Divinis Nominibus c. 5. comparat tribus luminosis unitis, quorum est idem lumen. Alij comparant tribus plieis ejusdem vestis. Alij aliter. Quæ similitudines deficiunt. Alias tantum mysterium, non esset tantum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli Apostolorum.

1, **A**postoli antequam in mundum dispergerentur Symbolū composuerunt

4. *De SYMBOLO APOSTOL.*
runt, ponentes singuli singulos articu-
los. Qui autem hunc vel illum in parti-
culari, non conveniunt Theologi. Pro-
pterea circa hoc non molestandi Ordi-
nandi. Piè credendum B. V. MARIAM
in medio Apostolorum tanquam Magi-
stram fuisse, dum Symbolum compone-
batur. S. Paulus Apostolus nullum
Symboli articulum composuit, quia
non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
creto Tridentini jussu Pij V. editum,
duodecim hoc modo numerantur arti-
culi, Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipot-
entem, creatorem cæli & terræ.

2. Et in IESUM Christum, Filium ejus
unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S.
natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
xus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexte-
ram

De SYMBOLO APOSTOL.

rato DEI Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est iudicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen:

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritus S. & Sanctificationem huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22, q. 1. a. 8. quatuordecim numerantur articuli. Septem ad Divinitatem, Septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de unitate Essentia, 2. de Persona Patris, 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spi-

A ;

ritus

6 De SYMBOLO APOSTOL.

ritus S. 5, de creatione, 6. de Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum.* 7. de remuneratione,

5. Circa humanitatem Christi D: 1, de Incarnatione, seu de Conceptione Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine. 3. de Passione ejus, Morte & Sepultura, 4. de Descensu ad inferos 5. de Resurrectione, 6. de Ascensione. 7. de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi Romani contraire S. Thomæ, cum fuerint Ordinis nostri & Discipuli S. Doctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lusitanus. F. Leonardus Marinus Archiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius Fulcarius Episcopus Mutinensis. F. Thomas Manriq; S. Palatii Magister, & F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Procurator Generalis. Sed hi duo vltimi tantum reviderunt. Præfati ergo, dum Symbolum fidei in duodecim articulos diviserrunt, numerum Apostolorum compo-

De SYMBOLO APOSTOL. 7
nentium attenderunt. S. verò Thomas
res contentas attendit. Qui etiam Opu-
sculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem fidei,
vel errorum vitiationem, qualiter distingvamur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum

De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.

1. **L**icet omnes Personæ sint omnipo-
tentes: quia tamen Pater est prin-
cipium omnis productionis; & ipse à
nullo producitur, ideo ei omnipotentia
appropriatur, seu specialiter, nostro mo-
do loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit Deus cælum
& terram, 2. fecit firmamentum, divi-
siq; aquas quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.

3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum vnum, & apparuit arida,
produxitq; terra herbam virentem, & li-
gnum faciens fructum. 4. fecit Solem,

Lunam,

8 PRIMVS ARTICVLVS.

Lunam & Stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom. 1. p. præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt, 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremo tamen creatus, 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc. 6. 3. Locus vbi Adam creatus ignoratur, certum tamen exera paradysum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem, Scientia, alijs donis, etiam dominio in creaturas irrationales, ornatus, 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, vt ostenderet mulierem sociam & collateralem esse viri, non servam, neq; dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum

SYMBOLI APOSTOL: 9

catum intraverit mors in mundum ad Rom. 5) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art. 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistentis animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quamdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantùm ad determinatum tempus, S. Th: 1. c. a. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th: 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

A 5

Præ

10 SECUNDVS ARTIC:

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum Deum, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij Dei, secundum illud ps: *ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes*, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1, IESVS est Nomen significans De-

SYMBOLI APOSTOL: II

Deum & hominem. 2. Significans Salvatorem, 3. Voluntate Dei impositum, Et vocabis Nomen ejus IESVM, Matt. 1. 4. cum cætera nomina Christi D. salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim completur, Catechismus Romanus. & propterea dicitur nomen super omne nomen, 5. ad pronuntiationem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus, quia verè oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter Deum & populum, inquantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo satisfacit, hoc autem maximè convenit Christo D. s: Th. 3. p. q. 22. a: 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domo Jacob in æternum & regni ejus non erit finis* Luc: 1: Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c, inchoat,

12 *SECUNDVS ARTIC.*

tur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum D. ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebat, nec infimum fundatum in voluntate humana. iure enim humano introducta est divisio rerum, & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religionem pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine Iesu omne genu flectatur, ita P. M. Julius Bianchi Venetus, Professor Romanus super minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Propheta, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Luca 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, notitia erant, annuntiabat, Scias ex

N. P. M.

SYMBOLI APOSTOLI: 13

N. P. M. Labat in 3. p. disp. 5. dubi 3.
¶ 3. prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum notitiam eorum quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, sive il-
la sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio
Christi D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

I. **Q**uando ergo B. V. Maria credidit
Angelo & consensit, dicendo,
*Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum ver-
bum tuum,* tunc Spiritus S. super-
venit in eam, hoc est, fecundavit eam, & forma-
vit in instanti de purissimo sanguine B.
Virginis, corpus, & in eodem instanti
in quo formatum est corpus, creata est
anima de nihilo, & hæc eodem instanti
conjuncta est corpori organizato & illa
duo sc: corpus & anima simul fuerunt
Divinitati unita in Filij Dei persona, &
sic

14 **TERTIVS ARTICVL:**

fic eo instanti facta Incarnatio quo B. V. M. consensit, dicendo, *fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologicæ veritatis.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi D. appropriatur, seu nostro modo loquendi, specialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. potest dici Pater Christi D. nam licet Christus D. secundum quod homo sit de Spiritu S. conceptus sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi D. est triplex Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 10. & hanc triplicem Nativitatem representat Ecclesia per tres missas die Nativitatis D.

Missa

SYMBOLI APOSTOL: 15

Missa noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum carnem ex B. V. Maria. Cantata in die. gratiam. B. Albertus M. loco cit. quem vide.

5. Secundum temporalem Christi D. Nativitatem B. V. Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit. Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32. ar. 3. & q. 35. a. 3

6. Per medium annorum quo Christus D. venit intelligitur plenitudo temporum, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audivi auditionem*

tuam & timui.

DISTIN-

DISTINCIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
D. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam,
credendam proponit.

Secundùm S. Vincentium Ferrerium
relatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus D. his instrumentis flagellatus,
sc. Virgis spineis, flagellis habentibus
nodos, aculeis acutissimis transixos, &
cathenis habentibus in summitatibus
vincos. Primi enim milites flagellan-
tes habuerunt virgas de spinis, & vepris
acutissimis confectas, quibus flagel-
lando cutem Christi aperuerunt. Secun-
di primis fatigatis succedentes habuerunt
flagella, in quorum summitate erant no-
di aculeis acutissimis transixi, & his
flagellando Sanctissimam carnem scin-
debant. Tertij secundis succedentes ha-
buerunt cathenas, in quarum summita-
tibus vinci, quibus flagellando Sanctissi-
mam carnem extraxerunt, 2.

ARTIC: IV. SYMB: APOST. 17

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, Divo Bernardo à Christo D. revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, is in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorum.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque;

3. Secundum S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos, Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus D. tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Turonensis, Innocentius III, Consalvus Duranthus, Gvlielmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quòd quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

18 **ARTIC: QVARTVS.**

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam debuxo. Et sic numerando titulum de quinque lignis, V. P. Magistrum Ruzel 1, 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3, & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimentur his versibus,

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet Titulus latatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat adinstar T. Ita Innocentius III, in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superpone-
ret. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januæ cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem,

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur, Rationem dat Consalvus Duranthus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq: mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1, c. 10. ibi *alligatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescenziam sua nuditati.* Vide P. M. Ruzel l. 1, p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum articulum.

Hoc Articulo proponitur victoriosus descensus ad inferos, & gloriola Resurrectio à mortuis

2. Anij

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Hora autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de limbo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit. S. Th. 1. c. a: 6. & 7. De purgatorio illos tantum qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Vt eo descendente, liberentur à temporali purgatorij pœna S. Th. 1. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœnâ damni, id est earentiâ visionis beatificæ, & pœnâ sensûs torquentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, limbus pœrorum cum solo originali decedentium. Quartum, limbus Patrum, à quo Christus

SYMBOLI APOST:

21

Stus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino v. Purgatorium & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multo minus ascendebat ad Patres in lymbo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad majorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. ut suam mortem redemptis, quam misericorditer sint adjuti, propositis ejusdem mortis indicijs, insinuet. 5. ut in judicio, quam justè damnentur ibidem denuntiet.

ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 9.

DISTIN

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in cæ-
lum & Throno sessionis à
dextris æterni Patris.

I. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. non a-
scenderunt in corporibus cum
Christo. S. Th. 3. p. q. 53. a. 3. ad 2.
ex S. Aug. Et sic solus Christus D. per-
fectâ Resurrectione, id est, non moritu-
us, ante vniuersalem resurrectionem
resurrexit. Ex priuilegio B. V. M. & piè
creditur de S. Ioanne Euangelista, ait S.
Thom: opusc: sexto explicando præsen-
tem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo,
sedet ad dexteram Patris, idem est ac, est
in æqualitate Patris, Si loquamur ut de
homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est,
est in bonis paternis potioribus præ cæ-
teris creaturis, id est, in maiori beatitu-
dine, & habens iudiciariam potestatem.
S. Th. 3. p. q. 58, a. 3. & 4. Et sic per
dexte-

ARTIC. VI. STMB: APOST. 23
dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Iudicio.

1. **L**icet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium vniuersale, ut omnibus inno-
tescat iuxta Supremi Iudicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quòd Christus D. ad iudicium uni-
uersale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit,
Præeminat autem Mons Oliveti valli
Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente & Sanctis resurgentibus. Ob-

scura;

24 ARTIC: SEPTIMVS

scutabuntur ergo tempore propinquo ante iudicium, vel simul, vel diversis temporibus, S. Th. in supp. 3. p. q. 73. art. 2.

3. Omnes ante diem iudicij morientur. Quia omnes homines Dei sententiã morti adjudicati sunt propter peccatum. S. Th. in supp. 3. p. q. 78. a. 1. Quando autem in Symbolo dicitur, *venurus est iudicare vivos & mortuos*, per vivos non intelliguntur qui nunquam mortui, sed qui tempore propinquo & ignorum vi mortui, S. Th: loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis hæc è multis scienda. 1. Ignis occupabit tantum de spatio, quantum occupaverunt aquæ diluvij, & sic quindecim cubitis erit altior montibus, S. Th. in supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Quare non perveniet ad spheram ignis, nec purgabit elementum ignis, S. Th. loco cit. 2. Post iudicium involvet malos, S. Th: l. c. a. 7, Quicquid de illo igne calidum, ustivum & impurum reperietur, descendet ad inferos ad augendam pœnam

SYMBOLI APOSTOL. 25

pœnam malorum, quicquid verò subtile
& lucidum, remanebit superius ad au-
gendam gloriam Beatorum. S. Th. a. 9,
immò quicquid ignobile in mundo ad lo-
cum pœnarum confluet. B. Albertus M.
in Compendio Veritatis Theologicæ L.
7. c. 20. Ex dictis intelliges durante ju-
dicio mundus stabit in igne conflagra-
tionis, vt etiam docet Dionys: Carth.
Dominica 1. Adventus in enarratione
Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij ap-
parebit sequentia habet Carth. loco cit.
serm. quinto. *Tunc apparebit Crux Christi,*
atq; vt aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
quid lucidum in Cruce specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trin: tract. 23
in 1. 2. disp. 9. du. 5. ad 2. Sententiæ
finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti*
&c. tantùm dirigentur ad adultos. Nam
in vltimo iudicio tantùm fiet mentio
operum bonorum ad laudem, & malo-
rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. con-
tra reprobos fulminanda, contra mor-

B

tuos

26 *ARTIC: SEPTIMVS*

tuos in solo originali, licet in iudicio apparebunt, non dirigeretur, quamvis hi sine essentialiter damnati, utpote carentes visione Dei. In carentia enim claræ visionis Dei consistit essentialiter damnatio; sicut in clara visione Dei, consistit essentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æternæ. per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpori, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur autem pœna sensûs quamvis anima torqueatur, quia nocumenta nociva potissimum sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, utpote amissio summi boni, est maior, quam solam experiuntur morientes, cum solo originali decedentes. pœna enim sensûs solum per peccatum personale contrahitur secundum S. Bernardum dicentem, in inferno solam propriam ardere voluntatem;

9. Pro coronide circa præsentem articulum quæritur quomodo innovabitur

SYMBOLI APOSTOL. 27

mundus? R. dicit Carthusianus Domini-
 nica 1. Adventus serm. 4. *Complanabitur
 terra, erit pulchra ut aurum. aqua sicut chri-
 stallus. aer ut calum. ignis ut sidera. lux Lunae
 erit septemplex, seu tanta ut modò Solis. lux
 Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoque lux
 proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
 perpetuo stabit in oriente. Luna iugiter plena
 erit in occidente, & motus cessabit calorum,
 eruntque omnia in termino* Ita ille, quem
 Cardin: Bellarminus doctissimum &
 sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
 in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
 ram fore in superficie perviam ut vitrum.
 Sic ergo terra & caelum, quoad acciden-
 tia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. **N**omen spiritus S. duobus modis
 sumitur. 1. complexè seu ut com-
 positum ex duabus dictionibus. 2. ex
 usu Ecclesiae, incomplexè seu per mo-
 dum.

28 *ARTIC: VIII: STMB: APOST:*
dum vnius dictionis. Primo modo est
commune tribus Personis, quia quæli-
bet & Spiritus & sancta. Secundo mo-
do, soli tertiæ personæ convenit, Quo
nomine congruè ab Ecclesia nominatur,
quia Spiritus à spirando est quidam im-
pulsus, Spiritus autem S. procedit vt im-
pulsus, cum procedat vt amor, qui est
impulsus seu inclinatio in rem, secun-
dum illud, *amor meus pondus meum, eo fe-
ror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. cre-
denda. Esse consubstantialem seu eju-
dem naturæ cum Patre & Filio. Proce-
dere à Patre & Filio:

3. Spiritus S. in specie columbæ su-
per Christum D. baptizatum apparuit,
ad designandam dispositionem requiri-
tam in baptizando, scilicet ne fictus acce-
dat. S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In
igneis verò lingvis super Apostolos, ad
designandum fervorem, quo corda Apo-
stolorum erant commovenda, ad prædi-
candum Christum D. ubiq; inter pressu-
ras, S. Th: loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

**Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. communionem.**

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat, Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
li fidelium baptizatorum sub vno capite Chri-
sto in calice, & Vicario ejus in terrā, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc voca-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo, unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui quintam scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quam subjectum præ-
dictarum notarum. Hæc explicio in sen-
tentijs Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fideleibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solùm ponitur claritatis gratia.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi D. utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem. tum bonorum Fidelium, adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes justii communicatur in charita-

ritate existentibus, secundum illud, Plal.
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
ceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7: Et sic per *ly Sacramentorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, vt sunt merita Christi
D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio vnius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8, Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant alijs in necessi-
tibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præfati.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium. cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem,

10. Participant etiam mali de bene-

factis iustorum, non quidem vt iusti per quandam derivationem cum sint membra mortua, sed per impetrationem, qua sæpè auxilia divina resurgendi à peccatis conceduntur, auxilia inquam efficacia. Participant item de benefactis iustorum, in quantum intuitu horum sæpè evadunt afflictiones & vindictam Dei.

II. Ex dictis patet, in hac communiōe Sanctorum fundari indulgentias vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum articulum.

Remissionem peccatorum.

I. **N**on datur tam immane scelus, vel tantus peccatorum cumulus qui non possit per penitentiam deleri. Nam dicitur iohannis 2. *Deum prestabo super malitia.* id est, misericordia & bonitas divina vincit quamlibet malitiam peccatoris. Peccant contra hunc articulum, de misericordia Dei desperantes.

SYMBOLI APOSTOL: 33

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc sæculo neq; in futuro remitti non est sensus, quòd nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale comparitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiâ per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p; mortalis, S. Th. 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica; rum dist. 21.

DISTIN.

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.*

1. **R**esurrectionis nostræ habemus sym-
bolum in rebus naturalibus. Nam
granum seminatum corrumpitur putre-
scit & moritur, postmodum repullulat,
reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium
ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem
articulum sunt scienda. 1. Idem cor-
pus quod nunc est, & quantum ad car-
nem & quantum ad ossa resurget. 2.
Corpora resurgentia erunt alterius qua-
litas, quam nunc sint, quia non so-
lùm beatorum sed & damnatorum erunt
in corruptibilia. quia boni semper erunt
in gloria & mali semper erunt in pœ-
na. 3. Omnes, boni & mali cum omni
integritate ad perfectionem corporis
pertinente resurgent. non enim erit ibi
cæcus vel claudus, nec aliquis defectus.
4. Omnes resurgent in ætate perfecta,
qualis fuit Christi D. ultimas duas par-

ARTIC. XI. SIMB: APOST. 35
tes docet B. Albert: M. loco mox citado.
De primis enim duobus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th. loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliâs,
dos) prima est claritas, secunda impas-
sibilitas, tertia agilitas, quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin.
disp. 6. in 1. 2. dub. 3. per hanc dotem
non habet corpus gloriosum esse in eo-
dem loco cum alio corpore, sed habet
quod facillè possit partes dividere & per
eas se intromittere. Allegat S. Thomam
V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verd corporum
malorum, hæc sunt scienda. ex S. Th.
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura,
2. passibilia, licet nunquam corrumpantur:
3. gravia. 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cujus sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg. relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit: Theo-
logicae L. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

36 ARTIC: VNDECIMVS.

apparitionem, videlicet vt habet vim iudicij. Sr Thom: in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi D. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

Sr Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata, ut sic eorum circulario compleatur penitus per reditum ad idem punctum, Vnde de Christo dicitur, quod tali horâ resurrexit, ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecesimum Articulum.

Vitam æternam.

1. AD vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes perveniunt ad vitam æternam, immo pauciores.
mul.

multi enim sunt vocati, pauci electi. immo ex Christianis pauciores salvabuntur, tanquam probabilius docet Philip. pus à SS. Trin. disp. 17. in 1. p. dub. 4. sequens Caiet: & refert S. Greg. M. S. August: S. Hier. & Chrysostomum. Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo Deus hos creavit quos futuros malos præscivit? respondet Magister Sent: in 2. d. 23. quia prævidit quid boni de eorum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostrâ consistit in clara visione Dei. Dicit enim S. P. Aug: in Soliloquijs (36) *Hoc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominû videre faciem Dei sui.* Vident autem Beati non solum essentiam Dei, sed & alia quæ sunt formaliter & eminenter in Deo. Formaliter sunt attributa & relationes, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu beatitudinis hæ sunt. 1. Felix amandi necessitas. 2. Summum gaudium seu delectatio. Primò gaudent Beati de bono divino in se considerato. Secundo de bono

§ 8 ARTICVL: DVODECIMVS
bono proprio, & felicitate qua potiuntur, vt tamen relata ad Deum tanquam ad vltimum finem, 3. Felix impotentia peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio, comprehensio, seu tentio & delectatio. Intelligunt autem Theologi per has dotes, ornamenta quædam seu dispositiones animæ, elevantes eam ad statum dissimilem vitæ, & conjunctionem spirituales cum Deo. Harum explicationem vltiorem vide in 4. Sent: Thomisticarum dist, 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum, sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs: Est autem aureola gaudium quod Beati habent ex victoria de mundo, carne, vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitudine. Aureola Martyrij est gaudium ex victoria de mundo. Virginitatis, ex victoria de carne. Doctoratûs, ex victoria de Diabolo, qui per doctrinam ab hominibus pellitur. Hæc debetur etiam Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu.

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratus.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentia correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th, loco cit. a. 3.

Et

40 ARTIC: XII. STMB: APOST.

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors, Iudicium, Infernus,
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPVSCVLVM
SECUNDUM,
De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

Virtus est bona qualitas mentū, quā
rectè vivitur, quā nullus malè vitur,
ex 3. Th: 1. 2. q. 55, a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam. Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complect
ad

De VIRTUTIBVS 41

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distinct; 52. Moralis subdividitur in 4, Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, justitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem, Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certo credimus veritates à Deo Ecclesia revelatas.* Definitio apud S. Paulum. (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) vtpote profundior, relinquitur Scholasticis, V. S. Th. 2 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas, fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis. illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc

voca-

vocamur ad fidem per prædicationem
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum horum rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, vbi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, vt etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui vno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui vni articulo discredid amittit totaliter fidem. S. Th. 2, q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Theff. 2. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicisti, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

*Quæ tenetur Christianus scire
& credere.*

1. Christiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari ceperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaræi à Iesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediæ credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis, immò

Immo Philippus à SS. Trinitate disp. 4. in 2. 2. dub. 5. citans S. Bonavi & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum, q. 2. punct. 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi De Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medij & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere, Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta: sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suárez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficet scire ejus summam, sc. à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficet quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes: 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari fidem Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De S P E.

1. Spes

1. Spes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 16. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostro, Quod autem aliqui habentes spem deficiant a consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrij potentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinae potentiae & misericordiae. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, pro ut aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non au- dicitur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divino confidat bene agendo ad aeternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secun-
dario

dario iuvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes: Licet etiam confidere in proprijs meritis vt proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. 1. Facit nos observare mandata Dei. Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundùm illud Psalmi 118. *Inclinavi eorum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690, die 7. Decembris. *Intentio quâ quis detestatur malum & prosequitur bonum, merè ut caelestem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ consolatur nos in tentationibus & alijs afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

De CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost. 1. ad Corint: 13.

nihil sine charitate sumus

1. **C**haritas est virtus (vel potiùs habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potiùs habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum, qui sciunt quid sit habitus. Idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed appreciativè, ita ut pluris Deum ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinariū, sumitur ex observantia mandatorum,

C

&

50 De CHARITATE

& exercitio virtutum. Extraordinarium, ex præparatione animi, effundendi; pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum virtutum, est per eharitatem ordinari alias virtutes in vltimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & aliæ virtutes in peccatoribus sint secundum suam naturam & eneitatem virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis, & sunt veluti mortuæ, vtpotè informes. Hæc ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine æterna. S. Th. 22. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quò etiam reducitur corpus nostrum, cum sit aliquomodo particeps beatitudinis, in quantum ex beatitudine animæ redundat quædam beatitudo in corpus sc, sanitatis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit, a. 5.

6, Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

quis ut proximus à nobis diligatur. sc.
 communicatio in beatitudine æterna.
 Vtcrius patet Dæmones & alios damna-
 tos nomine proximi non venire. Possu-
 mus tamen naturam Dæmonum dilige-
 re, non quidem volendo bonum vitæ æ-
 ternæ, sed ut conseruentur in suis natu-
 ralibus ad gloriam Dei. S. Th. l. c. a. 11.
 Eodem modo discurre de creaturis irra-
 tionalibus. S. Th. l. c. a. 1.

7. His declaratur charitas erga pro-
 ximum. 1. Non solùm verbo, sed & re
 iuvare. 2. Infirmicatem supportare. 3.
 Gaudere in prosperis, 4. Compati in
 adversis. 5. Et quidem præcipuè, à pec-
 cato reducere. Ex quibus hæc etiam
 inimicis ostendenda, quæ alijs communi-
 ter ostenduntur. Sola enim signa amici-
 ciæ specialia, possunt inimicis, excei-
 pte articulum mortis, denegari. S. Th. loco
 cit. a. 9. Quod intellige per se loquen-
 do, Nam si omissio signorum amicitie
 specialium esset scandalosa, aut per ali-
 quid horum posses sine tuo incommo-
 do, inimicum tibi & Deo reconciliare,

52 De CHARITATE.

id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona soleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. c. 2. dub. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc. Deus. Proximus. Corpus nostrum. Nos ipsi. S. Th. l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plûs homo diligit animam suam, quàm aliorum: deinde plûs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th. l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent. Mor: d. 2: 3. 4

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

INter virtutes morales, hoc est, ad com-

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, justitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardiibus, vniuersa vitæ humanæ moles subnixæ est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis*, quæ prescribit quid hîc & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum *rectam rationem*.

3. Nomine *agibilium*, primariò intelligenda sunt *moralia* id est, ad bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestam conducen-
tia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans utilis jus suū unicuiq; tribuens*, seu est *virtus moralis*, quæ jus suum unicuiq; tribuit. Per jus hîc & nunc iatellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeticam ut in iustitia commutativa, vel geometricam

tricam, vt in iustitia distributiva, quæ potius dicenda proportio, quam æqualitas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est, necessariæ ad officium integrum iustitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinent ad omnem virtutem: sed bonum sumitur vt habet rationem debiti ad proximum, malum verò vt habet rationem nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iustitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Iustitia legalis est quâ damus bono communi quod suum est. v. g. Inimicus facit incursum contra civitatem, cives ex iustitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quâ damus vnicuique suum debitum secundum merita, v. g. duo vel tres concurrant pro dignitate obtinenda,

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quâ damus vni cuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perpassio, vel aptius ex D. Th. Fortitudo est virtus existens in irascibili, cōtrastiva timori & audacie moderativa instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, que moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem decet, ob specialem honestatem, que est in tali moderatione. P. Gonet in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. § 2. Et sic temperantia proprie sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus vengeris, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
De DONIS SPIRITVS SANCTI
Beatitudinibus Evangelicis. &
Fructibus Spiritûs S.

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritûs S. generaliter sumptum est id quod *gratû à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit*, Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritûs sancti.

2. Donum Spiritûs sancti specialiter sumptum est, *specialis dispositio à Spiritu S. anima impressa, quâ disponitur ut faciliè ab eo ad opera extraordinaria moveatur*. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 7. 6.

3. Septem sunt dona Spiritûs sancti: ut patet ex Scriptura Isaie 11. sc. Donum Sapientiæ. Intellectûs. Consilij. Fortitudinis. Scientiæ. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato,

Que-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum spiritûs S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritûs sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6 Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58^a De BEATITVDINIBVS

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum cò tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iustitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantùm sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? que ut docet S. Thom 1^a 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum 12. ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quòdam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentì sumitur) est quidam actus quo mens humana benè dispo-

nitur.

De FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritûs S. Ita loquitur P Gonet de donis Spiritûs S 2.2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1.2. q: 70. a. 2.

11. Fructus Spiritûs S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium* id est delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciend. Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*: id est, in dictis & fa-

60 De CONSILIIIS EVAN:

et s̄ decencia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio, *Continentia*, id est concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria patientia Perpetua castitas, Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in *Thesaurō* utriusque Theologiæ, Martyrium. Si hæc voto firmantur amittunt rationem consilij & induvnt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia : quia sunt liberæ observationes, ita ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicitur Evangelica : nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide *Philippum à SS. Trin.* in

De CONSILIIS EVAN: 61

1. 2. de Statu Religiosorum disp. 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio*, Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationum venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata renunctio*. Obedientia est, *prompta preceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium secularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Lorichius sub litera C, Attendat ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 *De Bonis Operibus. De Ieiunio*
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Lu-
stinianus de perfectione Monachorum.
cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bono-
rum operum,*

Tria sunt bonorum operum genera.
Ieiunium. Oratio. Eleemosyna.

Quo ad I.

1. Ieiunium latè acceptum, est corporis per abstinenciam sibi & potus vel in parte vel in toto, castigatio. Specialiter seu pro Ecclesiastico sumptum est castigatio corporis certis diebus juxta prescriptum Ecclesie consistens in abstinencia à carnibus, & una, per diem cibi refectio.

2. Ieiunium Ecclesiasticum tria requirit. 1. Ut semel in die comedamus, alias solvitur ieiunium. 2. Requirit abstinenciam à carnibus. Nomine carnis hic & nunc, veniunt etiam originem à carnibus retinentia, ut sunt ova, casei,

lactes.

Iac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij. 3. Requirit debitam horam edendi quæ est hora undecima. Vide dicta in Sent; Moral: dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abstinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejundandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feriâ quarta Cinerum. 2. Quatuor anni tempora. *cap. statuimus dist: 76.* in quibus præcipitur ieiunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam vigilijs, quæ ideo Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solum jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatam est. Vigiliæ in quibus iure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B^e V. M. *c. ex parte de observatione jejuniij.* In vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendit S. Matthiam & S. Paulum. *c. constitutum de observatione jejuniij,* exclusâ tamen non solum vigilia SS. Philippi & Iacobi, in qua non jejunatur ob Pascha-

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Iohannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem, in Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *et statuimus dist: 76.* idem die de Vigilia S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo svadeat. Idem die de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur nisi consuetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5 propositione secundâ. Reliqua de diebus jejunijs, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quo ad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster*, charitatem
Dei

Dei ad nos, quâ bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo *in calu*, majestatem. Licet enim sic ubiq; specialiter tamen in cælis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obediētes Deo. *sicut in celo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in celo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus vsus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victus & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis,
Et ne nos inducas in tentationem. Per hanc
petimus, non tam carere tentationibus,
quàm ne consentiamus illis.

7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem inœpiti Angelus,
cùm dixit. Ave gratia plena Dominus te-
cum. benedicta tu in mulieribus. Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait; Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen MA-
RIÆ haberetur. Nam Maria non
est in textu. ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias, B.

Eli-

Elizabeth, non solum dicta verba pronou-
tasse, sed & præmississe. *Benedicta tu*
in. r. mulieres, ut narrat sacer textus *Luci*,

Quo ad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sub-
levatio. Quia autem homo sublevatur
& secundum corpus & secundum ani-
mam, ideo duo sunt opera eleemosy-
næ seu misericordiæ, sc. corporalia &
spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia
sunt septem. Esurientes pascere. Potum
dare sitientibus. Operire nudos. Ca-
ptivos redimere. Ægrotos invisere. Ho-
spitio peregrinos suscipere. Mortuos se-
pelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt
etiam septem. Peccantes corrigere, Igno-
rantes docere. Dubitantibus testè con-
sulere. Pro salute proximi Deum orare.
Consolari mæstos. Ferre patienter inju-
rias. Offensam remittere. vide dicta

in 1. Sententiarum Moralium

d. 23, & 25.

OPVSCVLVM
TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c

PROLOGVS.

1. D notitiam peccati conducit
notitia conscientia. Consci-
entia est *actus intellectus practicus*
qui dicitur de bonitate vel malitia
eorum quae agimus. ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quae est absq;
formidine. Probabilem quae uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quae nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quae uni par-
ti adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducti notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoratam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dum percussio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam, sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pec'

1. **P**eccatum est *dictum vel factum vel concupitum contra legem eternam* S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum, quod desiderari amarique debebat. Utroque enim est deviatio à statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in Deo, estque *exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi ejus.*

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propriâ peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur, quod *communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.*

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est *actus malus & difformis regulis morum.* Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per penitentiam deletatur.

4. In mortale & veniale illud insert
 mortem animæ, eam privando gratiâ & chari-
 tate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò
 nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tan-
 tum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine
 sed ejus consecutionem retardat.

5. In commissionis & omissionis. Pec-
 ca um commissionis consistit in productione
 alicujus actûs mali & difformis regulis morum
 Omissionis est carentia seu privatio alicujus
 actûs debiti & lege præscripti. primum pu-
 gnat cum præcepto negativo, ponendo
 actum qui jubetur non poni. Secundum
 pugnat cum præcepto affirmativo, negli-
 gendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est
 quod perficitur delectatione carnali v. g. gula
 & luxuria, quæ in delectatione ciborum
 & venereorum consummantur. Spiritua-
 le verò perficitur in delectatione spirituali, ut
 superbia, invidia & similia, quæ in sola
 apprehensione alicujus rei concupitæ, vel
 ad placitum habitæ consummantur. Car-
 nale plus habet de conversione quàm de
 aversione. Spirituale plus de aversione
 quàm

quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo jus debitum, vel effendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g.

v. g: ex hoc quòd appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primo conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tentatione & motione appetitùs sensitivi trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plenà libertate & voluntate committitur nullà passione incitante & nullà ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritùs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro.

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel sivationis, vel adulationis vel protectionisvel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia:

1. **D**escendendo ad particularia peccatum dividitur in septem capitalia; sic dicta quia ab his aliis oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia

2. Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perversus appetitus, excellentia. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v. g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao Mosci.

De SUPERBIA

25

Moscicensi 2, p. Tyrocinij Artis Pœnit.
de Superbia.

3. Quatuor modis contingit superbia?

1. Quando quis iudicat quod bonum
quod habet, ex se habeat seu à se. 2. Quā-
do iudicat quod bonum quod habet, ex
Deo habeat, attamen ex suis meritis. 3.
Quando jactat se habere, quod non ha-
bet. 4. Quando quis singulis despectis,
vult videri se singulariter habere, quod
habet. S. Greg. apud S. Th: 22. q. 162.
2. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ sunt autem. inobedientia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vanaglo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Moscicensis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub, ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo quis
venit facere quod jubetur.

6. Contemptus est, quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

De

ptus

plus formalis v. dictam 4. Sent: Mor:
d. 3. §. Quæritur.

7 Præsumptio est, per quam ex falsa aut
nimia virium confidentia aggredimur exceden-
tia nostram facultatem.

8 Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi ad-
vertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S. Th: apud Gecium v. Ambitio,
Ex quo patet quomodo intelligendus
Moscicensis definiens ambitionem etiam
per dignitatem.

9 Vana gloria est inordinatus appetitus
claræ opinionis & laudis apud alios, Scias
pro nonnullorum consolatione, hæc
tantum est p: veniale, licet sit de falsis
(dummodo non mortiferis) & transito-
rijs immoderatè, & licet sit de bonis
operibus, jejuniis, oratione &c. quæ quis
facit consultò propter vanam gloriam.
Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de super-
bia n: 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut

(an-

sanctitati quam homo non habet. Addit Mo-
scicensis loco citæ etiam si hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum representa-
re licet non fueris, fac propositum e-
mendandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Instantia, quæ quæ se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinantur
de eo.

12. Discordia est voluntatum contrarie-
tas circa aliquod unum, dum unum alicui placet,
alteri verò displicet.

13. Curiositas est inordinatum desideri-
um sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea quæ ad se non pertinent, vel si perti-
nent, major tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscentis quàm par sit, inventio novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
rientium, ut fit in sustinendis novis opi-
nionibus, in usu insolitæ formæ vesti-
endi, convivandi, &c.

14. Pertinacia est persistentia in suo ju-
diis & asseratione plusquàm oportet.

15. Contentio est sermo contrarius al-

seri, veritate, non impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, exclusio fidei, Privatiua tunc est dñi qui nec credit, nec discret sed animum suspendit. Contraria dum qui discedit, aut credit esse falsa, qua proponuntur.

17. Scias pro meliori prædictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur, Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium, Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personæ sistendo in ipsa, sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eò quòd desideret dignitatem, & absq; eò quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudari,

18. Ambitio ergo præsumptio & similes, ita oriuntur & sunt filia superbiae, intellige, specialissimè sumptæ, quòd sint etiam species superbiae communiter sumptæ. Et hæc de illis in recto potest prædicari; verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. Avaritia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiz sunt multæ ajc Mo-scicensis 2. p. Tyrociniij Artis Pœnitentiariæ ¶ de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus, Fallacia seu dolus, Perjurium, quò revocatur mendacium, inquietudo, violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicujus occulti, illativa nocumenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocumenti.

5. Fallacia est deceptio alicujus in verbis, illativa nocumenti.

6. Perjurium est mendacium juramento firmatum illativum nocumenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporaliu sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia, est, duritia in pauperes, denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus, Raptus, Peccatum contra naturam. S. Th: 22, q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta, idest, non exsistentes in Matrimonio, si-

ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *defloratio virginū per fractionem claustrī virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundū S. Th. l. c. a 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cū conjugata*. In primo apertenda est in confessione circumstantia utriusq; conjugati, quia iniustitia duplex & æquivaleret duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine vsq; ad 4um gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundū aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum quis abducit sceminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui juris, ipsā invitā ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid, sess. 24. c. 6.

8. Peccatum contra naturam est *omnis actus libidinosus extrava, aut contra modum à natura institutum*.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio, Bestialitas, Sodomia, Inordinatus concubitus.

10 Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morose, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acti defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexus reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundum Armillam conformiter ad mentem D Thomæ non est proprie Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculino.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent. Mor: l. I. d: 26

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus. Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Choreæ. Motus sensualitatis. De his consule Mosc: p 2. Tyrocinijs Art. Pœnit: §. de Luxuria & Sent: Mor: l. I. d 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc. V. Luxuria sc: cæcitatem mentis. inconstantiam, inconsiderationem, præcipationem, amorem sui, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem,

vt non cogitet de caelestibus. nec sacras con-
ciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit vt homo sapere
agat, qua suum statum dedecent, cum non leui
aliorum scandalo.

19. Precipatio impedit consilium de medijs
necessarijs ad actum bonum.

20. Inconstantia facit vt homo non seruet
propositum maximè de vita emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum di-
ligit quàm Deum,

22. Odium Dei, quo voluntas expressè
auertitur à Deo, displicendo de eius bono vel
volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit vt homo
cogitet de morte & eam nimis timeat,

24. Desiderium præsentis vitæ, quo
homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxu-
riam maximè cavendam à viris contem-
platiuis, literatis, studiosis, Rectoribus,
Gubernatoribus, Principibus, Iudici-
bus &c,

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l. c. §. de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam.* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentiæ. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominio oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Joannis, aliquid injuste proventurum & de prefatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus: Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tristati pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tritari pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Mosci & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
sic

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2: 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium, patet ex dictis & patebit ex dicendis: Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

IRa dupliciter sumitur. Communi, iter seu vulgariter & proprie. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Proprie & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem. v. g. ut iustitia servetur &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ*. v. g. eo solo quod injuria simus affecti, & sic ut animus irati satiatur aliena miseria.

5. Ira differt ab iracundia. illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gab: à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Damone.

6. Germina seu filias iræ in tres classes distingvit Moso: l. c. §. de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, tumor mentis & odium. in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales in facto, pugnae seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est *quæ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, averrens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit &c.*

8. Tumor mentis, quo in corde injuria
 verſatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum
 repetitione cauſæ, & interiori aſpera re-
 ſponſione, excogitatione mediſſimorum ad
 exercendam vindictam; ac proinde qua-
 ſi tumefcit mens tali amaritudine re-
 plera.

9. Odium eſt quo diſplicet proximi bo-
 num, vel optat malum. Differt ab ira.
 Nam iratus non intendit nocere, niſi ei
 qui ſibi vel ſuis nocuit, ut vindicta ſit
 quaſi quædam recompensatio. Per odi-
 um autem intenditur malum abſq; tali
 reſpectu, ſed abſolutè eo tantùm ſiſe, ut
 alicui malè ſit, propterea, quòd vel ne-
 quam ſit, vel nobis contrarius, vel quia
 ejus perſona eſt odioſa, nobiſq; diſpli-
 cet.

10. Clamor eſt, confuſa, tumultuoſa, ſub-
 elata voce, locutio.

11. Quid maledictio conrumelia &
 ſimilia, patebit ex dicendis circa octa-
 vum præceptum. Quid blaſphemia, ex
 dicendis circa primum præceptum.

Hæ deſcriptiones filiarum iræ de-
 ſum.

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc. l. c: §. de ira.

12. Seditio est rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.

13. Factio est modicum de inferendo danno sive temporali sive spiritali adinventio. Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2. 2. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula,

1. Gula est inordinatus tibi potus, q̄ appetitus. Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur comessatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præproperè. Lautè. Nimis ardentè. Studiosè. S. Th. 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præproperè, quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando querit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat. Ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gula.

4 Filiz gulæ sunt quinque. 1. Inepta læticia. 2. Scurrilitas. 3. Immundicia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. l. c. a. 6 ex S. Greg.

5. Inepta læticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecundis. Vt sunt impuræ cantilenæ, versus, cavilli, gestus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immundicia sumitur pro superflua & turpi humorum à corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest pertingere ad cogni-

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita Hoc
 evenit tum ratione vaporum quibus op-
 pletur cerebrum. Tum ratione dele-
 stationis superflua, ex qua fit, ut mens
 quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**Cedia est tristitia de bono divino, non
 quatenus est arduum & difficile,
 sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile
 & nostrum beneficium, ducens ad finem,
 vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non proprie
 intelligere hoc peccatum pro segnitie
 aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro
 tristitia. v. g. de jejuniis incidente tali
 tempore vel alio bono opere, inquantum
 est laboriosum, animo & corpori mo-
 lestum, vel impeditivum delectationum
 mundanarum: talis enim tristitia ex re-
 pugnantia sensualitatis oritur, & ordina-
 rie etiam consensu rationis accedente,
 veniale peccatum est, ait P. M. Nicol:
 Mosc.

3. Septem filia acediae assignantur :
 Pigritia seu torpor. Tedium seu fastidium.
 Evagatio mentis. Pusillanimitas. A-
 versio à bono divino, aliàs malitia à
 D. Greg. dicta. Exasperatio contra bene-
 monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo
 negligit & omittit facere, quae ex precepto
 vel quasi ex precepto tenetur facere. v. g. non
 communicando in Paschate &c.

5. Tedium est, propter quod aliquis in-
 choans bonum opus nauseat super illo, tanquam
 insipidi, & deserere proponit.

6 Adverte. Prima pars hujus descri-
 ptionis non innuit filiam invidiae, sed
 secunda pars : nam nausea super bono o-
 pere est ipsamet acedia, cum sit tristi-
 tia de bono divino. Hinc Bonac. & Fer-
 nand. z acediam definiunt per tedium &
 nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quis re-
 fugiens sancta, divertit ad impertinentia, quae
 in cogitationibus versat, & deserens at-
 tentionem debitam distractionem volun-
 tatiè admittit,

8. Pusillanimitas est quâ homo non adde-
det divina consilia, quæ perfectionis sunt, ag-
gredi.

9. Aversio à bono Divino, aliàs ex D.
Gregorio dicta malitia, est tristitia aggra-
vans hominem propter bonam seu beneficium à
Deo nobis exhibitum. v. g. si quis in tan-
tùm esset aversus à D. O. quod audiens
vel cogitans statutum sibi à Deo, quod
sit futurus civis Sanctorum, tristaretur
& fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si
displicerent ei bona spiritualia, vellētq;
ea non fecisse. Vel si contemneret Dei
beneficia, desiderando se non fuisse na-
tum, non esse ad beatitudinem ordina-
tum. Detestaretur, quod sint ei provi-
sa ad beatitudinem media. v. g. Sacra-
menta &c. Sed potius est consummata
acedia & non filia, ut inquit Mosc.

10. Huc spectant illi qui propter ni-
mium affectum ad res temporales amisso
gusto spiritualium, desiderant in mundo
perpetuitatem non curantes gloriam
æternam. immo interdum corde & ore
beatitudinī renuntiant, præponentes
temporalia æternis.

De ACEDIA

95

ii, Exasperatio contra bene monentes, aliàs Rancor, importat quandam animi commotionem contra ad bona inducentes v. g. Parentes, Confessarios, Concionatores, &c.

Quid sit desperatio patebit ex dicendis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capitalium.

I. Superbia est peccatum mortale ex genere suo si sit consummata & perfecta, idest, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subijci nolit. imperfecta, quâ quis, subijciendo quidem quibus tenetur, in suo tantùm affectu se magnificat, est p. veniale, ut refert P. Hermannus ex Cajetano v. Superb. Quia sine Dei & aliorum respectu plus justò se efferre, non est gravis deordinatio. Effet gravis cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum notabili abiectione.

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solùm ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumpsit Gab. à S. Vinc: ex S. Th. 2. 2 q. 118 a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati, sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D: Th: 2. 2, q. 36. a. 3. & q. 20; de malo a: 2,

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale.

Quod

De GRAV: PEC: CAPIT: 97

(Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod infertur est notabile) Quia contrariatur charitati & iustitiæ. Sumpta pro perturbatione animi, v. g. si quis nimis ardentem commoveatur interiùs, vel si nimis exterius signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th. 22. q. 156. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. veniale Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th. Quia ex genere suo in hoc consistit quod quis inordinatè cibum vel potum appetat, v. g. quia plùs, citiùs, avidius, lautius sumit, quàm deceat, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem implicite ad finem honestum, quod tantum est veniale, nec ex terminis importat notabilem excessum. Sumitur ex Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: *Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, alea atq; ebrietati deserviens, aut desinat aut certe communione privetur*, idem statuit Eutichianus

E

nus

98 De GRAV. PEC: CAT:
nus Papa & Concilium Moguntiacum.
Cant 46 Hæc & alia refert Pouodovius
in instructione Confessoriorum supra 3.
Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale; Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur chatitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th. 2.2, q. 35: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit in
confessione fateri omissionem Sacri, sed
necessarium est p. acediæ explicare, Gab.
à S. Vinc. V. Acedia.

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitalibus
contrariæ?*

1 R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens.

De VIRT: PEC: CAP: CONTR. 99

volentia. Patientia. Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis ponitur amor proximi. Loco temperantiz abstinencia. Loco devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Iustitia. Castitas. Charitas. Mansuetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & iustitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Mansuetudo & iustitia contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sententiis Thomisticarum: ubi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

Peccata in Spiritum sanctum sunt
E 2   sex.

100 *De PEC. contra SPIRIT: S.*

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio quando quis abiicit spem de sui emendatione, Peccatorum remissione, gratiæ & gloriæ consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltim corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parceret, si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me disponam, & ideo nunquam mihi Deus parceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quæ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei id, quod secundum legem Dei ordinariâ non est possibile: v.g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam æternam sine meritis, aut solis vitibus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et absq;

absq; hæresi, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum quis tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non pœnitendi: S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in spiritum sanctum.

102 De PEC: contra SPIR: S.

7. Obstinatio est firmum propositum inherendi peccato propter aliquam delectationem licet brevem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quod nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quod habeant in se repugnantiam ad remissionem, & Dei dona, quæ contemni videntur.

Quæsitum

Quod sunt remedia contra peccata in Spiritum sanctum?

R. Esse sex, secundum Fabium incarnatum, 4. p. l. Primò. Spes de misericordia Dei. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum morum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor de peccato commisso, & propositum abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur aliæ divisiones peccatorum.

1. In-

1. I
Filiu
ne j
2.
quat
hoc
pres
rum
3
tanc
na,
quid
spec
4
quæ
5
ob
tio
6
nov
nob
verf
Palp
Nor

Alia DIVISIONES PEC: 103

1. **I**Nter alias divisiones etiam assigna-
ri solet peccatum contra Patrem,
Filium & Spiritum S. sed de hac divisio-
ne jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt
quatuor. Homicidium voluntarium,
hoc est directè factum, Sodomia. Op-
pressio pauperum, ac merces operario-
rum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non
tantùm miserabilis persona, v. g. adve-
na, pupillus, subditus, servus, sed etiam
quicumque est inferioris conditionis re-
spectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur
quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam
ob sui gravitatem velocem petunt ul-
tionem.

6. Peccata aliena sunt novem, Seu
novem sunt modi quibus aliena peccata
nobis imputantur, & continentur his
verbis. Iussio. Consilium. Consensus.
Palpo. Recursus. Participans. Mutus.
Non obstans. Non manifestans. Ho-

104 RESOL: aliqua de PEC:

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent.
Mor. de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, amulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, secta, invidia, ho-
miciidia, ebrietates, comessationes & his si-
milia que prædico vobis, sicut prædixi, quoni-
am qui talia agunt regnum Dei non consequen-
tur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum com-
mitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causa peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quò pertinet passio.
Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex par-
te intellectûs. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate Dei & proximi. Alia
autem

RESOL: aliqua de PEC: 105
 autem est gravitas objecti peccaminosi
 ex se & sua natura v. g. odium Dei.
 Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
 mo primis parentibus prohibito. Quot
 modis mortale transit in veniale vel è
 contra. Quæ excusant à mortali vel ab
 omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
 Vnde sumatur distinctio numerica pec-
 catorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa
 finem. Vnde distinctio specifica pecca-
 torum v. in 3. sent: Thomisti
 carum d. 75.

OPVSCVLVM
 QVARTVM.

De Præceptis Decalogi,

Præcepta alia sunt legis naturæ,
 Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
 legis canonicæ,

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
 tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Et

Quod

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem: semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum, Legis canonicæ aliqui numerant quinque, Absolutè tamen loquendo, & naturæ; & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

Decalogus dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec iures vana Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mœchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantùm scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justitiam erga proximum servandam diriguatur. S. Th. apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantùm quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò faciliùs ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt, 1. Coercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientia puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostrum subtrahit, 4. Vita æternay Si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**Oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate: 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissi firmitate: abrenūtiavimus enim diabolo,

& si

PRIMUM PRÆCEPT. 109

& fidem promissimus soli Deo: 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Tho. Opusc. 4. in præsentî.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est *virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio.* Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 2. Sent. Mor: d 2 & seq. tum in 3. Sent: Thomisticarum d. 13. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculpsile,* idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam: materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. *Quod legenti bus scriptura, hoc idiotû præstat pictura.* S. Greg. l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat; Regi enim Abgaro su-

am

110. PRIMVM PRÆCEPT:

am imaginem misit (Ep. stola Abgari ad Christum D. & Christi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Rufzel de sancta Cruce dist. 37. ybi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & lindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam, sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiæ enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cœlo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniæ.

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio incommuni, *actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.*

8. Cultus seu adoratio est triplex: Patriæ, dulciæ, hyperdulciæ. Patriæ est *supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo vniversa creauit, gubernat & regit, debetur.* Dulciæ est *cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a. 2.* Hyperdulciæ est *cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum.* Siccolitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increatâ debetur cultus patriæ. Cultu hyperdulciæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, *quando aliquis honoratur propter se & ratione sua perfectionis.* Respectiva, *quando propter aliud.* Pater hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 PRIMVM PRÆCEPT:

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago, Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacrâ, ut nomen: IESUS MARIA. Scilicet propter id quod representant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 2. In Nomine Iesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tanquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus latriæ. Si ut Sancto, doliæ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: trac: 1, disp. 1, q. 1.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, seclu-

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. 3. 11.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem, Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quàm conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak. l. c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colentis, licet.

licet simul fiat, & publicè. Imò etſi Sa-
cerdotes ſuperpelliceo induti recipiant
dona voti gratia oblata: hoc enim non
tam ad cultum publicum pertinet, quàm
ad decentiam. Aliæ difficultates circa
cultum privatum videantur in 1: Senti-
Mor: diſt: 6.

*De Peccatis primo Præcepto op-
pofitis.*

14. Peccata oppoſita virtutibus Theo-
logicis, ſc: hæreſis, deſperatio & odium
Dei, opponuntur primo præcepto De-
ſalogi.

15. Item peccata oppoſita virtuti Re-
ligionis, Sunt autem ſuperſtitio, tenta-
tio Dei, ſacrilegium, perjurium, ſimo-
nia & blaſphemia. Si hæc præter convi-
tium addit errorem contra fidem, etiam
opponitur fidei, & dicitur blaſphemia
hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blaſphe-
mia ſimplex.

16. Superſtitio eſt cultus vitioſus quo aut
colitur creatura cultu divino aut Deus modo
indebito. Makov. l: 1: q: 1: a: 1:

17. Tentatio Dei eſt dictum vel factum
ad.

ad capi-
tur qua-
volun-
no v.

18.
Explic
d: 10.
tibus.

19.
a: 1:
præcipu-
20.

Qua-
non c-
quod
Deo c-
move-
attrib-
venit.
quo p-
defini-
Sancto.

21.
2. 2, q-
veri D-
vana

PECCATA OPPOSITA 115

ad capiendum de Deo experimentum, ut scia-
tur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ,
voluntate & similibus. Samuel de Lubli-
no v. Tentatio.

18. Sacilegium est rei sacra violatio.
Explicatur hæc definitio in 1. Sent: MOR: d:
10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13.
a: 1: est derogatio excellentis bonitatis, &
præcipue, divina.

20. Fit autem quatuor modis: 1. Quando
aliquid Deo attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando remouetur
quod convenit. 3. Quando proprium
Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
mouetur à Sanctis id quod convenit, vel
attribuitur convitiando, quod non con-
venit. Sam: de Lub: v. Blasphemia. Ex
quo patet blasphemiam etiam sic posse
definiri. Est maledicentia contra Deum &
Sanctos.

21. Species superstitionis hæc à S: Th: 2: 2, q: 92. a: 2. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria, Divinatio,
vana observantia.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, pater. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v, Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor cesatura tribuitur, tanquam Deo:

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v: g. dum lufores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædicantur, partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quedam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium, quando dæmon apparet ad prænuntiandum futura. & hominis oculos præstringit, ne videat deceptionem.

28.
gi ex
Si de
regul
venia
29
appar
30
dum
quitur
31
quas n
ligno
32
no: as
33
notas
34
tas in
35
notas
Sp
mo
36
motuq
num v

PECCATA OPPOSITA 117

28. 2. Divinatio per somnia, *dam magi ex somnijs judicant de occultis & futuris.*
Si deest, patium, nec eis utimur tanquam regula actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum

30. 4. Divinatio per Pytones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptos loquitur de occultis & futuris

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri, v. g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis,

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere,

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia judiciaria, quæ ex situ motuq; astrorum futura prædicuntur de hominum vita & actionibus

37. 2. Augurium, cùm ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicatur.

38. 3. Omen, cùm ex verbis alicujus absq; eo proposito dictis, futurum prædicatur.

39. 4. Chiromantia, quâ ex lineamentis manuum aliquid prædicatur. Ad hanc vocatur Spatulomantia, quâ aliquid prædicatur ex signis apparentibus in spaiula alicujus animalis.

40. 5. Sortilegium est cùm aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel jactum taxillorum, &c. De his S: Th: 22. q 95. a: 3

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui fit exhibendum,

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th. l. c: a: 8.

45. Hæ omnes species divinationis licet

P
licet
sunt
& con
condi
d: 8. c
Sp
nun
Fu
46.
rat, &
absq; l
hoc no
& c.
47.
even
ventus
turum
quis c
ideo d
faustu
48
tioner
men à
v: g. f
ro figu

PECCATA OPPOSITA 119

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, exceptâ sorte divinatoriâ & consultoriâ, servatis tamen nonnullis conditionibus de quibus in 1. Sent; Mor; d; 8. conc; 3.

Species vanæ observâtionis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis protulerat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis, v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum eventuum, quâ ex consideratione alicujus eventus fortuito occurrentis conjicimus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infustum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis seu pat in auro figuram leonis, quam superstitiosi dicunt

120 1. PRÆC: DEC: PEC: OPPOS
cunt valere contra hydropem, pestem &
febres. Item si quis vanis remedijs tol-
lit fascinationem, v: g: immiffione car-
bonum in aquis.

49. 4: Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
zum, v: g: Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certò consecuturum sanita-
tem. Secus si solùm habeatur respectus
ad Deum, à quo humiliter expectatur ef-
fectus. Quali modo etiam licet incanta-
re serpentes, sed ut advertit S. Th: 22:
q. 96: a: 4. plerumque tales incantatio-
nes habent vanas observantias & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi. à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in I.
Sent Mor: d: 10.

DISTIN.

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen Dei tui in
vanum.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis
Inordinata usurpatio Nominis Dei,
Temerè jurando. Adjurando. Voven-
do & non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata.* Hinc jurare est Deum
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariæ ut
juramentum debito modo fiat. Veritas,
Iustitia. Necessitas. S. Th. Opusc. 4. in
præsentia. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Iustitia quòd res jurata non sit contra le-
gem Dei.

4. Juramentum est quadruplex. Af-
sertorium, Promissorium, Comminato-
rium

F

rium

rium. Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata. v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum. Execratorium, est execratio Divino testimonio confirmata, v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacra. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativâ quâ vimur ad subditos, præcipiendo & timerem incutiendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanijis. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

71 Ut adjuratio sine peccato fiat has præcipuè condiciones exposcit. 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bonâ,

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est *promissio facta Deo de hi qua ei magis placens*. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit conditiones, 1. Ut sit circa materiam bonam, 2. Possibilem, 3. Liberam votum emittenti, 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est cælibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*. Solemne est quod præter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter, De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor. d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine justitia. Irreverentia, est conditio generalis in omni perjurio imbita, Adducere Deum in testem

sine veritate licet in re levi, semper est p: mortale. Tantum sine necessitate, est p: veniale. Sine justitia in re levi, servatâ veritate p: veniale. v: g: juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccant etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo fortè modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè. dæmonem deprecativè v. dicta in I. Sent: Mor: d: 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent. v. dicta l. c: d: 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d: 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v: l. c. d: 11.

DISTIN.

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices

1. **H**oc præcepto in nova lege in aliquibus immutato : Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesiæ necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies, quo homo vacare tenetur ab operibus servilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, suppositâ Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3: Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præsentî & alij, cujus oppositum habet Povodovius secutus Angelum &

126 III. PRÆCEPTVM

Silveſtrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d; 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit. &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hâc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V, ytero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis

& fi.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesiæ incipit à vespèris.

Circa Missam.

6. Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent; Mor; d; 16. audire non ita in
præsenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submissè diceret, imò etiam si
clarâ voce in magna populi frequentia;
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nem ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat adinstar audientis, decenter,
piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se
signando, genua flectendo &c. Exoptan-
do vt Sacerdos pro omnibus orans exau-
diatur. Cogitando de Deo cui Sacrifi-
cium offertur: Vel de Dei beneficijs
quæ per Sacrificium offeruntur: Nullum
impedimentum devotioni repugnans præ-
stando vtg. colloquendo, distractè oran-
do &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio, dixi supra Opusculi 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. **Attentio** in Oratione potest considerari triplex. **Actualis**. **Virtualis**. **Habitualis**. **Attentio actualis** est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. **Virtualis** est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. **Habitualis** est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g: qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. **Habitualis** non sufficit ad orationem ut habetur in glossa N. N. Constitutionum c: 1 de Officio Ecclesiæ Litterrâ D

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam S. Th: vocat habitualem) scias ex Cardinali Cajetano, quatuor modis potest quis orando attendere

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item, quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modo dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundo potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertio, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quarto ad ipsum Deum &c. Hæc omnes, excepta ad communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2. 2. q. 83. a. 3. has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps: 108. fulminatam, portat: sc: *Oratio ejus fiat in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (vt refert S. Greg: M.) urinâ rotos asperxit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo asperionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quòd ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminam purgat. Prima replet spuris. Dat causam tertia mortis. Sexta Cruci necit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera depomit, Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est quæ servis tantum cōveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Reipublicæ inservientes, Fernandez p: 1: c: 7.

¶ 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud svadeat. Locationes. 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Iuramentum in iudicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & de la Cruz in præsentī. Alia in fine hujus tractatûs examinabuntur.

DISTINCTIO IV:

Circa 4. Præceptum.

Honora Patrem tuum & Matrem

tuam.

1. **H**oc præcepto præcipitur, honora-
re, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundùm carnem, 2. Superiores
in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi. Ab-
bates. 3. Superiores in rebus corporali-
bus. v. g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent. v. g. magistri, tutores &c. Fernslo-
co cit. c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum,
non solùm filij, sed & Parentes non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando vt
dies festos & similia observent. Maritus
vxorem contumelijs afficiendo & è con-
tra.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. Hoc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. gr. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira. Invidia. Maledictio. Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. *Casuale*, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, vnde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et

¶ V, PRÆCEPTUM

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, vt si sit in ea præuisum, aut expressè aut implicitè, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. vt fiat authoritate publicâ, 2. vt fiat ex causa gravi. 3. vt seruetur iuris ordo. 4. vt sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio,

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus versibus continentur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est, Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, siue ante siue post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui
par-

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur
 1. authoritas superiorem non recognoscens. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa justa v. g. damna valde gravia illata; tentandum tamen medium svavius. 3. recta intentio scilicet ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Thez. 2. 2. q. 40. ar. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosynæ: si enim non pavisti, occidisti; ait S.

Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vita, & sine quibus vita aut deficit aut abbreviatur.

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Utramq; conclusionem docet Armilla & Moser & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ dem-

den
dan
star
ad i
tum
huc
xim
lent
ben
mo
end
bus
cuc
fita
ma
De

i
mini
bens
pec

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & temporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spiritualis ruine præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directè intendis vt alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis vt ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v: g. si publicè pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum vnus, est causa alteri per accidens peccandi. v: g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisæicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali

14. Quinq; cōditiones ad correctionem necessariæ. 1. vt certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. ut proximus indigeat correctione sive: ve propter ignorantiam, sive inadvertentiam, sive propter propositum iterandi, & non putatur ab aliquo alio corrigendus. 3. ut ex correctione speretur probabiliter emendatio, saltem ad tempus. Nec tamen facile nobis de emendatione proximi male persuadeamus. Cum sæpè emendentur de quibus minùs speratur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus Dominus ordinavit. Si tamen peccatum sit contra fidem, aut bonum commune subito declarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a: 7. in corpore articuli. Quòd si error contra fidem prolatus non esset cum pertinacia, tunc non posset subito declarari, sed secretò corrigi. 5. ut fiat cum opportunitate, sive temporis, sive loci, sive personarum, v: g: si indigens correctione, valde irascitur, probabiliter nihil efficitur monitio. Si in aliorum præsentia, fortè magis exacerbatur. Quòd si continuat malitiam, suaviter occurrendum prout fieri potest. Quandoq; expectanda persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D: Matt: 18. Si peccaverit in te (ideft secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, Quod si non audierit, dic Ecclesiæ, Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus. vide in 4. Sent: Mor: d: 21. & sequ.

Circa sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugans castitati, vide dicta Opusc: 3. d: 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies,

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, &
rei alienæ detentio.

De furto.

1. **F**urtum est *ablatio rei alienæ invito domino rationabiliter.* Distinguitur specie à rapina (*quæ est ablatio rei alienæ publicæ*) ut docet S. Th: 2, 2 q. 66. a: 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessariò in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est *studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.*

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iusticiam, si venditur id quod debebatur. v: g: si Parochus vendit confessionem: Item dum res carius propter consecrationem v.g: calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis, Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu vendita & tradita,

142 VII. PRÆCEPTUM.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus.

Mentalis est dum iraditur temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionem & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis; sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum sc: confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v: g: preces, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, v: cum communi docet Bonac: vel si in.

ten.

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceperet preces intuitu emolumentum temporale.

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam, Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v: g: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*,

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distingvitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominium mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accomodantis, ut patet in veste accomodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam, præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ. iustitia est *perpetua & constans voluntas iuxta suum unicuique tribuens* S. Th, 2. 2. q. 58. a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. *Legalis est quæ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum.* v: g: inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.

16. Iustitia distributiva est, *quæ damus unicuique debitum secundum merita.* v: g: duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v: g: à probitate morum, &c.

18. Commutativa est, *quæ damus unicuique*

*Quisq; suum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptio-
ne & venditione.*

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitulis oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
injusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta, v: g:
habeo rem alienam ad tempus, quo e-
lapso teneor eam reddere. Obligatio
restituendi ex injusta acceptione tunc
est quando damifico proximum nihil
retinendo. v: g: conbuo domum. Ex
v: g: q; quando rem alienam detineo da-
mifico v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi.

Quo tempore. Quove

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes.

27. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales. v. g. partus pecorum. Mixti, v: g:
fructus vinearum. Merè industriales.
v: g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituen-
da,

146 VII. PRÆCEPTUM

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso sed non observato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

*Non loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium.*

1. Hoc

1. **H**Oc præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, seductio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa,

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertij. includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendam proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud iocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio fame alterius

per verba in ejus absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a: 2 dub: 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliquare, voce prolata opinio.* Honor est *exhibitio reuerentia in testimonium alicujus excellentia.* Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpa.* vsq: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à conuicio: quia per conuicium repræsentantur mala sive pœnæ culpæ. vsq: dico. es cæcus est conuicium. Dico es fur est conuicium, sed non tantum secundum S: Th: 2.2. q: 72. a:1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v: g: si dicatur, ego te de fame eripui.

9. *Mormuratio est querela cum impatientia, in hi, qua homo patienter ferre debet.*

10. Sufurratio, est quâ quis obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno. naso &c.

12. Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum malâ intentione factum. 5. negando bonum alterius 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigidè laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q. 67. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injuste diffamasse. Vel laudet in illa materia in qua infamavit, ut docet Mosc: cum Lessio. v. g: dicendo. hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non conter.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij. Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Bannez & Soro.

15. Honor restituendus. t. amicâ salutatione, offensione majoris benevolentia, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeium.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paris conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigatur, nec plus ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lessius. Scias, magis humilem

venia

venia petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est *quæ qui imprecatur alicui tum desiderio aliquod malum. v: g: mortem. infamiam, &c.*

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p: mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Iob peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione. est p: veniale ob imperfectionem actûs. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira, esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira nollet tale malum. Armilla ex Gaie, in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA

152 VIII. PRÆCEPTUM.

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur vni parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus iudicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

I Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illà delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quòd in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est
quando voluntas nec consentit nec dis-

154 IX. & X. PRÆCEPT:

sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

DE PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

1. P Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moscius: 2. p: Tyrocinij artis poenitentiarie: 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae De die festo jam actum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum vt conuenit scire Ordinandis relinquendo alia Caluistis.

3. Decima ergo est fructuum jure quaesitorum pars decima, quae ministris Ecclesiae quotannis soluitur,

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejuniis egi Opusculo 2. d. 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet die Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non fit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligantes loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit; hâc die non conceditur usus lacticiis, tempore Paschali.

2. Quandoquæ in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiis, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festam.

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur vsus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Ieiunia consuetudinaria in Vigilijs B.V. Mariæ (ieiunium autem in Vigilia Assumptionis est de iure communi) non sunt sub p: mortali observanda.

OPVSCVLVM

QVINTVM.

De Sacramentis

DISTINCTIO I.

DESACRAMENTIS inGENERE

Sacramentum variè sumitur.
 1. Pro iuramento. 2. Pro am-
 orum & principium secreto 3.
 Pro mysterio. est autem mysterium res di-
 vina occulta naturalem cognitionem excedens.
 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacrae

Quiddi.

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacræ
sanctificantis nos S. Th: 3. p q 60. a. 2

3. Per signum, intellige signum ad placitum scilicet divinum. hoc est ex institutione Christi D: Sacrum, Secretum. Practicum. quia gratiæ conferendæ. permanens. sensibile.

4. Per rem sacræm intellige gratiam sanctificantem. quia ratione Crucis, imaginis, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem. quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticon, id est. prænunciativum. S. Th: 1. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: a 3.

6. Triâ in sacramento reperiuntur.
Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-

158 De SACR: in GENERE.

cramentum simul. v: g: in Baptismo *Sacra-*
mentum tantum est exterior ablutio, *Res*
tantum, est gratia in Baptismo collata.
Res & Sacramentum simul est character, S.
Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autē *Sacramen-*
tum tantum, quod significat tantum. *Res*
tantum quod significatur tantum. *Res &*
Sacramentum simul, quod significat & si-
gnificatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria con-
currunt. Materia, id est, res aliqua sensibi-
bilis. Forma, id est, verba, & intentio
Ministri: In Sacramento Matrimonij
sufficit aliquid loco verborum, v. g. nu-
rus, vel aliud signum exprimens con-
sensum.

8. Eugenius IV in literis unionis, hoc
ponit discrimen inter Sacramenta novæ
& veteris Legis, quòd Sacramenta vete-
ris Legis tantum significaverint gratiam,
Sacramenta verò novæ Legis etiam cau-
sent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta
novæ Legis habent vim productivam
gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis
non

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad dandam, ritè suscipientibus, gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Gonet. de Sac. c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut Deus authoritati-
vè & ut causa principalis, instituit Sa-
cramenta, ut homo verò per potestatem
excellentiæ. & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Chri-
stus D. Trident: sess: 7, can: 1. Præci-
puè propter justificationem & salutem
æternam. Hic enim principalis finis &
necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem,
quæ est justificatio & salus nostra, tri-
plex assignatur à S: Th: 3, p. q. 61. a: 1.
necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut
homo erudiatur, humilietur & exercite-
tur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter sua natura*

160 De SACR: in GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur, se corporalibus subjectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur. Preservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. illa ordinabatur ad delendum p; originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum: p. actuale. Bonac: de Sacramentis q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione sacramenta. Cùm alia definitio Sacramenti, alia Sacrificij. S Th, 3. p. q. 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter Sacramenta Legis naturæ. Sed determinatum numerum Sacramentorum Legis naturæ assignare non possumus, ut patet ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in 3. p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moysaica seu scripta fuerunt

De SACR: in GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis: Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis & Oblatio v. ctimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1. 2. q. 102. a: 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l: c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantùm quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantùm sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in quâ sunt tantùm septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundùm quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

162 De SACR: in GENERE:

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito pœ mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum. adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia cessarunt. Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorum materia remota & proxima. Remota est inter quã & formam aliquid mediat scz materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

De SACR: in GENERE. 163

aqua, In Confirmatione, Chrisma. In
Eucharistia panis & vinum, absentia, ait
N P. Salazar. in Pœnitentia, peccata, In
Extrema unctione, oleū benedictum. In
Ordine res quæ traditur Ordines susci-
pienti. In Matrimonio, personæ con-
trahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est
ablutio. In Confirmatione & Extrema
Vnctione, vnctio. In Eucharistia, pa-
nis & vinum vt præsentia, vt insinuat
N:P: Salazar. In Pœnitentia actus pœ-
nitentis. In Ordine, traditio materiæ re-
motæ. In Matrimonio, corporum tra-
ditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis
alia accidentalis. Substantialis est dum
mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo,
dico, no mino. Accidental, dum serua-
tur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico,
abluo.

*De Ministro & Subjecto, ubi &
de Intentione.*

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

264 De SACR: in GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum, in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subiectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum vt foemina, alij Extremæ vnctionis, vt sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est presens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, vt quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3° p. q: 64, a: 8. ad 3. vocat habitualem, quæ qui ex virtute intentionis actualis non tractata perficit opus.*

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis. S: Th, loco cit. Sufficit autem vt minister habeat intentionem generalem

De SACR: in GENERE. 105

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesiæ.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione susipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscuiusque Sacramenti effectum.

106 De SACR: in GENERE.

32. Gratia omnibus sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti; & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

23. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In penitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis. & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

nis d
cator
ad m
num

38
auxil

39
tur a
delira
proli

40
Grati
grati
cram

lem f
jungi
auxil

6. J. a
sent, e
fori.

41
sonat

De SACR: in GENERE. 167

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, langvor & debilitas ad bonum: & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico: Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. §. advertte. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Characterè.*

411 Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

168 De SACR. in GENERE.

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur, Character Sacramentalis definitur à S. Th, 3, p. q. 63. a: 4.

Signaculum quoddam spirituale anima indelibiliter impressum, ad suscipiendum vel alii tradendum ea qua sunt Divini cultus.

42. Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli recernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletâ inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletâ inter se differunt, ex quibus coalescit vnum specie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord. disp: 1. §: 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt,

De SACR. in GENERE. 169

44. Character subjectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3, p. q. 63, art. 4. Nam cùm character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protectio fidei, ordinetur, debet habere pro subjecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subjectatur fides. Sed fides immediatè subjectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superioris data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& vngit,

Peccatum plangit, & in altari sacra-
tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. Ima, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

170 De SACR: in GENERE.

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sexto, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th. 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S, D, loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari, Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi parvitas materiæ excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo,

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBVS.

Sacramentalia sunt actiones, vel etiam tres sacra ad colendum Deum auctoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, vt exorcismus, vel ordi-

172 De SACRAMENTAL.

nantur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, vt benedictio fontis baptismalis &c. vel imitando Sacramenta, imitantur autem, producendõ aliquam sanctitatem, vt aqua benedicta causat remissionem p venialis. vel causando quasi sanctitatem, ut herba benedicta causant expulsiõnem maleficiorum.

2. Sacramentalia communiter numerantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens,

Per *ly orans*, intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio*, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur cunctio pectoris.

Per

De SACRAMENT. 173

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad pœnitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacræ, vt Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c, admixtio aquæ vino conficando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, vt g: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & pœnæ ipsi debitæ sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2, Sent: Mor: dist: 10, ubi & alia reperies,

De Sacramentis in Specie.

DISTINCTIO III.

De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat, Triplex assignatur: Fluminis, Flaminis & Sangvinis.

Baptismum Fluminis definit S. Th 3. p. q. 66. a: 1, ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad regenerationem spiritualem.

Flaminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in

qua

quantū vices Baptismi fluminis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth. 13. Christus Dominus fuit in Iordane à Iohanne Baptista baptizatus. Ita S. Th. 3. p. q. 66. art. 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam, nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan: 3.

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam; nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessariū necessitate præcepti tantū, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incipit ante Christi mortem, cum

lex verus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergò præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: dist. 11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi. Item, quæ dixi supra, dist: 1. n: 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalís, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan, 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum illud Matt: 29. *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti Amen.* Matthæ ult: *Sentes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, baptizo te: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritûs sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly*, *Nomen*, importat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui sit proprius Parochus; potest committi Diacono, vt solenniter baptizet. Bonac, disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Caiet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator; quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Iudæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum, quorum vnus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus; nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes, Matth. 28.*

Et

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homine, non est subjectum Baptismi, quia non censetur verus homo:

De Effectibus Baptismi.

15. Multi sunt effectus Baptismi, ex quibus sex numerari solent. 1us & præcipuus, est remissio peccati originalis, & omnium actualium Baptismum præcedentium. 2us, est totius pœnæ peccato debitæ plena remissio, absq; ulteriori satisfactione. 3^{ius}, est infusio gratiæ sanctificantis & virtutum ac donorum eam concomitantium. 4us, sunt auxilia fini Baptismi proportionata, scilicet, ad Christianè vivendum. 5us, est unio moralis cum Christo ut capite ad participanda Christi merita. 6us, effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex institutione Christi, est alius ex determinatione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregularitatis, de qua in 2. Sent: Moral: d: 19. Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocent.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati

De CONFIRMATIONE. 187

zari, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis aetatem, & Christi nomen audacter confitendam, ordinata. Sumitur ex S. Th. 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Cœna institutam. Et patet ex usu Ecclesiæ consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. dela Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando *Iean: 20.* in Apostolos insufflavits quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit huius Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem, sed

182 De CONFIRMATIONE.

sed ad bene esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco citi: art, 8. ad 4°

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*; ut neque propter erubescentiam, neque propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Si gnate signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti Amen.*

De CONFIRMATIONE 183

9. Adverte : Sacramentorum mate-
rias & formas Antistitum curâ ad hæc
tempora conservatas, & in Concil: Flo-
rentino sub Eugenio IV. orientali & oc-
cidentalibus Ecclesiis ibi congregata ampli-
us explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de es-
sentia hujus Sacramenti, cum hoc ordi-
netur ad profitendam fidem, Sunt eti-
am essentialia illa verba, *Signo & Confir-
mo*; quia actio Sacramentalis est neces-
sario exprimenda. Et quidem utrumque
verbum debet exprimi: cum vnum al-
teri non æquipolleat: aliud enim est si-
gnare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam
esse illam particulam, *Signo crucis*: quia
signare habet generalem significationem,
& sic per prædictam particulam est de-
terminandum.

12. Item necessarium est addere, *chri-
smate salutis*: quia hæc non veniunt per
verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinaris Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Thez. p. q. 72. art. 2. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Diuinae reatus, V. *Ordinis subiectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

De CONFIRMATIONE 155

16. Confirmatio confert Gratia^e sanctificantis augmentum, ac quadam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritualis cognatio, vt in Baptismo, non solum impediens, sed etiam diuimens matrimonium. Trid: sess: 24. c: 2: Tertiò, confertur character, per quem baptizo traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

**De SACRAMENTO
EUCCHARISTIÆ.**

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

Eucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refectionem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnum tantum. Eucharistia Sacramentum, Ecclesie auctoritate ducti confitemur, Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem 3. Th. 3. p. q. 73. arti 3. ex unitate finis desumit, qui est, vna refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, in dō totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erant in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Illis

De EUCHARISTIA 187

Illis autem verbis Ioan: 6, Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis &c. præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritua-lem. Tertio, ut detur Sacrificium in Ecclesia. Quarto, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate medij ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salveretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Ioan. 6.

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesie. Panis tamen ex filigine potest validè confici: cùm ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. q. 74, a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, ut potè propriæ Ecclesie ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem: ut g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74, art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26* quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: ut habetur *Exo. di 11,*

10. Materia Consecrationis Sangvini Christi, est omne vinum, modò sit verè vinum. Est autem miscendum aquâ, & hoc ob sangvinis & aquæ è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, apoc. 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera, Ioan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, vt probat S. Th. 3 p. q. 74 art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sangvinis Christi. *Hic est Calix Sangvinis mei, novi & aterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, vt patet ex 1. ad Cor: 11. ibi.

ibi. *Hæc facite in meam commemorationem*.
 Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
 Licet autem sit hæreticus, validè, sed
 sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manibus duas
 hostias, putans esse unam, nihil deter-
 minando, utraque manet consecrata, se-
 cundùm communem DD. in Summa Di-
 anæ, verbo, Eucharistia. Item, loquen-
 do de minoribus hostijs, si Sacerdos credit
 esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt
 consecratæ. Samuel de Lublino, verbo,
 Eucharistia. De la Cruz. q. 7. de Eucha.
 Si absolutè intendat, nec de numero tan-
 toperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu
 distribuere Corpus Christi D. in necessi-
 tate, jubente Episcopo, vel Presbyte. o.
 S. Th. 3: p. q: 82. a: 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subjectum Eucharistia est omni
 homo baptizatus, rationis compos, &
 benè dispositus. Plures autem sunt dis-
 positiones, his verbis contentæ:

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus
Contritus, falsus, mundus, rectèque pa-
ratus,

Lotus, id est, baptizatus. discretus, id est rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris nō irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Falsus, id est vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v: g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Consciens ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confessionem. Trid: sess. 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat, Can: 11. Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datâ copiâ Confessarij, post Concilium Trident. non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suæ religionis

gionis infamiam, quam ille concipiet, Gab à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriae devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo Divini uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, Manducare utroque modo, est

non

De EUCHARISTIA 193

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spirituales, non contrariatur Tridentino Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit; a: 11.

22. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid; sess; 13. Can; 9. Annus discretionis in

194 De EUCHARISTIA.

presenti non tunc censetur quando docti
capaces sumus, & confiteri tenemur, sed
tunc dum Sacramentum Eucharistiæ re-
verenter ac devotè suscipere possumus.
Quod licèt accidere soleat dum perve-
nimus ad annum decimum vel undeci-
mum, attamen non tantùm consideran-
da ætas, sed etiam industria, ingenium,
consuetudo, & judicium prudentum.
Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitenti-
æ.

24° Magister Soto dicit, ante deci-
mum annum potest puer communicari,
si sit vivax. Vitanda tamen aliorum of-
fensio, si valde parvulis quàmvis sagaci-
bus publicè conferatur.

25, Exploratores talium purorum
duo debent considerare: scientiam &
affectum an cognoscant, quid in hoc Sa-
cramento contineatur. D. inde an in af-
fectu ante sumptionem vehemens desi-
derium habeant, in usu verò aliquam sva-
ritatem spiritualem vel gaudium senti-
ant. Mosc. loco cit.

Esse

Effectus:

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus, Proprius & principalis est, quòd conferat Gratiã per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potûs spiritualis, hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri Gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. D. alijs effectibus v. dicta in 1. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

1. SACRIFICIUM consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest defini. Sacrificium est *oblatio externa, rei alicujus perma-*

mentū, Deo facta cum rei immutatione in pro-
 festationem dominij, in vitam & mortem sua
 creatura. Explicatio si placet, videatur
 apud nostrum P. Labat, in 3. p. tract. 2.
 d' sp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in spe-
 cie & legis Gratiz sic definitur. Est Sa-
 crificium Corporis & Sanguinis D.N.I.O. sub
 speciebus panis & vini consecratū. Congruè
 autem vocatur Missa, eò quòd oblatio &
 preces ad Deum mittantur, sicq; illorum
 verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire
 licet, quia oblatio & hostia salutaris,
 jam transmissa est cum precibus ad De-
 um pro vobis. Hugo de S. Vict. l: 2; de
 Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp:
 8° de Euch. dub: 11. in Eucharistia alia ra-
 tio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam v:
 Sacrificium, respicit Deum directè tan-
 quam terminum ad Quem; ipsi enim of-
 fertur ad gloriam & honorem propter
 bonum nostrum. vt Sacramentum, re-
 spicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut a-
 limentum spirituale animæ.

Vt

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hâc tamen peractâ, permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess. 22. c. 2. ibi: *Si qui dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alijs, Sacerdotes offerrent Corpus & Sangvinem suum; anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Sciendum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex definitione sacrificij. Nam licet in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Mis-

lam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in panitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiæ, etsi non integritas, salvatur in vna specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v: in 2. Sent: Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a: 4. sex numerari partes Missæ. 1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra.

secr
qua
tion
ferin
risti
nica
à 10
9
plex
detu
ciji
pecc
nov
A
cium
secu
um,
rium
10
medi
prim
cata
tum.
Non
opera

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine &c. Offerimus Majestati tuæ.* 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunione usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. vt Deo summa laus & honor detur. 2. vt gratiæ agantur pro beneficijs acceptis 3. vt detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. vt beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem, Sacrificium dicitur laudeticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3tum, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, vt faciat ex attrito contritum. Et oppositum iudicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiz. Vterq; enim modus causandi gratiam, tantum est Sacramentorum. Causat tamen sacrificium Missæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

11. Per Sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non solum mediatè impetrando auxilium, per quod homo iustus eliciat actum, qui sit formalis, vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infalibiliter; Ita sapientissimus meus Professor, & Cathedralicus Viennensis, M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quod homo ponat aliquem actum, qui licet per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi Sacrificij, sicut v. g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta, virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Missæ remittit pœnas
tem-

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th; q. 79. a 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur, quâ devòtione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Univerfali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Chri-

stiano; & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundùm Gab; à S. Vinc: verbo, *Missæ*, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit. Gab: l: c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente[m] alteri applicare, non tamen potest pro eo eleemosynam accipere, vt determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15. vestes Sacerdotales pro celebrando sunt; Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servire potest.

potest pro manipulo & è converso, vil-
lalobos & alij. Imò stola servire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
mnandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test neci, si altera pars non sufficiat. Sà.
& Marchantius.

16: Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit solennissimum) quàm cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g: die Festo, pro-
dando viatico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, vt probat Bonac.

17: Si Missa diei sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Pater ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
ticu-

riculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cum creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Communionem hæc advertenda. 1° sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2° non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè, de Conf. Dist; 2. est abrogatum. 3° Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingvâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhaereat. Si plura petis, v. 2. Sent; Mor; de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

De SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio Necessitas huius
ius Sacramenti.*

1. **P**œnitentia ut in præsen: Est Sacramentum in actibus pœnitentiæ & absol.

De POENITENTIA 205

ventu consistens, à Christo D. institutum per
medium iudicij emendativi ad peccatorum re-
missionem. Vel etiam secundum Mosicæ
Sacramentum remissionis peccatorum post Ba-
ptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dole-
mus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo
patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Chri-
sto D. institutum, quando post Resurre-
ctionem dixit: *Accipite Spiritum S. quo-
rum remisistis peccata, remittuntur eis, &
quorum retinueritis, retenta sunt.* Trid: less.
14. c. 1.

Finis institutionis hujus Sacramenti,
ut peccator, qui per peccatum à Deo re-
cesserat, per gratiam in pristinam amici-
tiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacra-
mentum Pœnitentiæ, est necessarium ne-
cessitate mediæ ad salutem æternam, sal-
tim in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum
Pœnitentiæ in voto susceptum justifica-
mur, requiritur dolor perfectus, seu
Contritio.

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

Materia huius Sacramenti in communi.

5. Materia remota huius Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres actus pœnitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito consistendi & satisfaciendi..

9. Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito consistendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter pœnas inferni &c. non designatur, quod finis attritionis, sicut pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, scilicet, amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reuducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus
Attri-

Attritio. imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, scilicet quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruetis, propterea quòd vocavi, & non respondisti.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur; medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha.

Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi, nisi præmissâ Confessione. Trid: sess: 13. c: 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio. S. Raym. apud Armillam. v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat imò, in articulo, & periculo mortis, 2dò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Mosc. 2. p. Tyroc: artis Poenit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 3. allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

210 De POENITENTIA

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, nisi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap. utriusquè &c solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesie & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio lata vel ferenda sententiæ.

De POENITENTIA 211

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata.

Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v: g: ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeo curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipuè, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ &c.

Lachry.

212 De POENITENTIA

Lachrymabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

78. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationabili facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possimus. Confessio materialiter.

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra moraliter

19. Ad integritatem Confessionis necessarium est examen conscientiae. Quare poenitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquisitionem praemittere, quantum adhiberet in negotio arduo, seu, quanta iudicio prudentis viri iudicatur sufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hac inquisitio sufficit mediocris, & non requiritur summa. Bonac; ex Navarro & alijs. Qui pluribus negotijs distracti, qui parvae memoriae, qui diu non Confessi, magis tenentur conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens quoddam actus humani peccaminosi. Alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam habens, v.g. circumstantia adulterij addita fornicationi, facit ut praeter peccatum fornicationis, specie distincta malitia inveniatur in eodem actu

214 *De POENITENTIA*

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra justitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutem faciat, v: g: dum furatur 20, florenos, est circumstantia aggravans, eò quod peccato nova ratio modalis accrescat, sc: majoritas injustitiæ. Gangericus in annot. in Summulam Caiet: v. Confessio. Quòd si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22, Septem sunt circumstantiæ.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Pet

De PONITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2 Moral. dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessariò explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus.

Trid: sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere

aliquoties, *Armillæ* & alij, Quòd si non pos-

possit haberi: exprimat pœnitens numerum vero similem addendo *plūs vel minūs*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plūs minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plūs vel minūs* extendi ad decem. & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actūs. Sunt enim in actibus humani nonnulli, qui habent certum terminum in quo consummantur, vna v. g. copulatio maris & foemine, unum homicidium. hæc autem consummatio actūs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormivit

mivit, tenetur numerum copularum
explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio
voluntaria pœne pro peccato, à Confessario
imposita ad placandum Deum cum proposito
eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impone-
re culpis proportionatam satisfactionem
juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14.
cap. 8. Dixi, *juxta prudens arbitrium*. Nam
magis attendenda præsens pœnitentis dis-
positio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi pos-
sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
pœnalia carnis, quales sunt mortifica-
tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
spiritualia, v. g. celebrationes Missarum,
auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia o-
pera misericordiæ.

Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor. dist. 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutio à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram; præmittatur ad cautelam. Si teneri aliquo vinculo.

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. Si teneri aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensionis.

29. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatū tuū, in Nomine Patris & Filij & Spiritūs S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: *Absolvo te* ita communiter D.D. tamen à peccatū tuū non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum; Ego absolvo te à peccatū tuū, hic est: ego tibi confero gratiam, quan.

quansum est ex se, remissivam peccatorum. Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos, v. tamen dicta in 2. Mori: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: non tamen omnis, sed habens jurisdictionem in hoc foro.

33. Jurisdictio, vt nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales :

K 2

alij

220 *De POENITENTIA.*

alij Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, sc: hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ.

35 Conditiones Ministri Pœnitentiæ, quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tanta debet pollere scientiâ, vt valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus, 2dò, vt valeat cognoscere circum-

stan-

stantias speciem mutantem, & notabiliter aggravantes. 3°. quibus, annexa restitutio bonorum corporis, famæ, & honoris. 4°. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservados, censuras, saltem communiore, & idem de irregularitatibus: 5° quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando,

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliquâ censurâ innodatus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum Confess-

222 *De POENITENTIA.*

fectionis, triplex peccatum committitur: Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum, Sacriligij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Conet in Manuali Thomistæ de Sacra Pœn.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. vndè primò est pœna depositionis ferenda. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinerur, quæ, vt refert Opatovius de Pœn. disp. 13. q. 1, mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesie.

41. Clavis Ecclesie non aliud est quam potestas ligandi & solvendi quâ iudex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno celorum. S. Th. q. 17. suppl: art: 2°

42. Dux sunt claves in Ecclesia; una
Scien-

De POENITENTIA 223

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in auctoritate judicandi de dignitate aut indignitate poenitentiu. 2dat Potestatis, quæ consistit in auctoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis. ex S. Th. 1 c. a. 3,

Effectus Poenitentia.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Poenitentia. 1. gratia remissiva mortalium, quod reducitur remissio poenæ æternæ, remanente tamen reatu poenæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio poenitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac; addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli, Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia:

44. Indulgentia est remissio poenæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

224 De POENITENTIA.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesie solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionem & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesie ut docet P. M. Labat in fine trac: de Poen. cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ. Nam dispensare Thesaurum Ecclesie
fit

De POENITENTIA 225

si non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Iubilæo sed accidentaliter, inquantum Iubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat: d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Iubilæo.

48. Iubilæus seu Iubilæum est Indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevi expressis; auctoritate Apostolica concessa, his quæ conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnitentiæ annecti immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij ideo sic

DISTINCTIO VIII.

De CENSURIS.

1. **C**ensura est pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesia bonis privans. Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præfenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur.* Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. securus Cardinalem Tolertum.

3. Excommunicatio, alia major alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragijs.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentorum receptione.* 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm; major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio. & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesie.

Effectus Excomm; Majoris:

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os. Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa*, denotatur vna mensa, vnus lectus, non tamen vnum cubiculum, si habitent vt alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm; §. 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis; aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Item nominatim denunciati, hoc est per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Necessè.
Per *Vtile* intelligitur omnis rationalis & sufficiens utilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei vitium, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur verbanitatis causâ.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subiecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. Suspendio est *cenfura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quam simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspendio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. Interdictum est *cenfura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.*

11. Triplex est interdictum. Locale; Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum Est *simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie*
pro-

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v: g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mori: L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa, seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

ant:

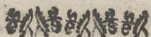

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum vna sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. Indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN.

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTRE- MÆ VNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Extrema vnctio, quia vltimò eâ vngitur homo. Primò vngitur in Baptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est vnctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corporis, si expedit divinitus ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unà cum Sacramento Pœnitentiæ, cum sit hujus consummativum. Gonet in Manuali Thomist; §. 1. De Extrema vnct.

Et

De EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos, oleo ungeri infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis, conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum; Proxima verò est unctio.

Forma: *Per istam Sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctionibus repetitur, mutato partium ungentium nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæc partiales unctiones & formæ ordinantur ad vnum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

134 De EXTREMA VNCT,

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjectum

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præsenio deficientibus, amantibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrensibus lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuellem de Lublino, & Armillam, licet antea non perissent; modo sint personæ bonæ vitæ, secus, si vita sit notoriè mala. Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-
ten-

De EXTREMA UNCT: 235

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur. a-
mentibus à nativitate, pueris rationis
vfu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes vngenda.

8. Necessario vngendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesie etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem vngunt. Sed
renum vntio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, vbi Chrismate sunt vnti, sed in ex-
teriori manus parte, vel infra palmam
vngi debere: licet absolute nihil referat
in palmis vngi.

236 De EXTREMAVNCT:

10. An vero inter partes vngendas necessariô sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf. punc. s. ex Naldo, vbi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, narem, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnâ formam dicere. *Per istam vntionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccâsti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vntio iterari. Sed si post Vntionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vntionis tres præsertim nume-

De EXTREMA VNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, scilicet diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Eccle-

si,

ſia, per quod ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato, Mgrt in 4. diſt: 24.

3. Inſtitutus à Chriſto D. in vltima Coena dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licèt tunc præcipuè inſtitutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines inſtituti, vt potè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Eſt autem Ordo principaliter inſtitutus ad communem Eccleſiæ vtilitatem, & ad aliorum ſalutem, in quos ſpiritualis poteſtas exercenda. Eſt neceſſarius ſimpliciter toti Eccleſiæ & non cui libet in particulari.

Materia, Forma, Miniſter,

5. Materia remota Ordinis eſt res quæ Ordinando traditur. Proxima, eſt talis rei traditio. Forma, ſunt verba ab Epifcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expreſſione.

6. Solus Epifcopus eſt Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio, 2. Prima conſuſura.

ra. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Vitæ bonitas, hoc est, esse in gratia. & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia.* 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho sitientes, & Sabbatho sancto, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus, Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, l. quâ ætate ff. de testam.

Scientia.

9. Prima Tonsura non datur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundum renuntiare. Trid; sess; 23; c. 4. quoad omnes partes.

Minor

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l: c: 11. & addit. *Nemo ijs initietur, quem
non scientia spes majoribus Ordinibus dignum
ostendat,*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem
exercendum pertinet, non sunt in-
structi. Trid: c: 13. & addit. *Sciant maximè
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perseperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v: g: Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrentur. Trid. l. c: cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona Dei
dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl. q. 364
a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mò. ignoti. 2oò. bigami, 3iò. neophyti. 4to. corpore vitati. 5to. de thoro illegitimo nati. 6to, servi. 7mò ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v. g. tutores. 8iò homicidæ, quàmvis iustè occidant, v. g. carnifex, se vel alium mutilans. 9nò. hermaphroditici, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res sit notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus, Acolythatus. Subdiaconatus, Diaconatus. Presbyteratus.

Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cum omnes secundùm S:Th: in 4. d. 24. a. 2. q. q. 1. 2 in O. characterè imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alij enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Ostiariatus. Lectoratus. Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multò minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4 Sent:

Thomist. di: 51. Idem docetur de Papatu. à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitanatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: *Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.*

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet, Qui illam suscipit, appellatur Clericus,

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues, hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua coris humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

ram primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi & Cath: Rom: ibid.

Ostiaratus.

20. Est *Spiritualis potestas*, per quam ordinatus in Ostiarium, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistiæ sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ; proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verbi Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est *Spiritualis potestas*, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere. Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & mate-

riæ traditione character imprimitur;

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistiæ sumptione impediatur. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vreceolos cum vino & aqua, accandelas deferre. Ejus materia remota saltem vnus vreceolus, & candelabrum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vreceoli secundum S. Th. in Suppl. 3. p. q. 38. art. 5. ad 6, cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiæ ordinatum: fit enim præparatio materiæ. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quam imprimitur. Et licet

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus, cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Opatovius de Sacri Orde præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

*Hæc servantur in collatione
Subdiaconatus.*

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, vt habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est Spiritualis potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio. Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sã v. Odo n: 6. For na sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materiæ traditione character imprimitur.

Opat:

Opat: de Sacra Ord: disp: 1. q: 4. præ-
ter traditionem libri Evangeliorum assi-
gnat pro materia proxima manuum im-
positionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro per-
fectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia
erat: manuum impositio, & modò est
apud Græcos. Vnde ad similes difficul-
tates dicendum est materiam à Christo
D. in genere: in specie verò ab Ecclesia
determinatam. v. Gonet in manuali Tho-
mistarum de Sacra Ord: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicit
quod Senior, non tantùm spectando æ-
tatem sed. & morum gravitatem, pru-
dentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet
potestatem conficiendi corpus & sanguinem
Christi D: Quia Presbyteratus definitur
Spiritualis potestas quâ Ordinatus in Presbye-
rum, corpus & sanguinem Christi D: conficit.
Ejus materia remota est calix cum vino
& patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missæq; celebrandi in Nomine Domini.* In hujus prolatione & materiz traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, vtpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesiz aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicari, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis proprius quàm par est ad altate accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant: &c

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Romæ dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed
hic

hica & secundarius. Nam materia huius Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intelligè, recitative, legendo publicè Prophetarum libros.

2: Officium Lectoris est catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

3: Est nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi:

4: Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono vtreolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat, præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluere. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare, 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltim per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Martino: Hœniliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium, quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione, dicitur sacrans, 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas, 4. prædicare

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Unde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revocata alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium. de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab. à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem, præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occatione hujus, scias quatuor esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti. Beneficiati. Professi choro adiecti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dantur sine Missa 3. dantur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandos, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omitta Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus; prophetiza nobis Christe, quis te percussit.

Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisorie.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Iudæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit,

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram; quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam *Crucem*, quæ in humeros ejus imposita fuit, P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum* re-pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-

tum

tum, quo significatur extersio minima-
rum culparum (significat etiam mani-
pulus fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans ap-
plicationem ad ministerium in ipsis Sa-
cramentis.

Dalmatica vestis larga significat lar-
gam Sacramenti dispensationem. Ipse e-
nim sanguinem dispensat (sed hoc jam
non est in usu) in dispensatione autem
largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis
plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sa-
cramentum charitatis scilicet Eucharistiæ; Ita
S. Th: in supplemento 3. p: q, 40. a: 7. ex-
cepta utraque parenthesi

Significatio vestium Episcopaliu

43. Episcopis adduntur novem orna-
menta super Sacerdotes, quæ sunt *caligæ*
sandalia, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*
mitra, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia no-
vem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes pos-
sunt, scilicet *Olericos ordinare*, *Virgines benedi-*

cere

tere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere vestes & vasa consecrare,

Vel per *caligas* significatur reſtitudo gressuum.

Per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per *succinctorium* quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per *tunicam* perseverantia, quia Ioseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per *Dalmaticam* largitas in operibus misericordiæ.

Per *Chirothecas* cautela. Per *Mitram* scientiæ vtriusque testamenti, vnde & duo cornua habet.

Per *baculum* cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi, Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, vnde vertus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta

Per

Per *annulum* Sacramenta fidei, quâ Ec-
clesia desponsatur Christo. Episcopi enim
sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum
privilegiatæ potestatis, significat enim
torquem auream, quam solebant legitime
certantes accipere. Hæc S. Th. in
terminis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INSTITVTIO.

PRæambula Matrimonij sunt Spon-
salia, quæ sunt *mutua futurarum nu-
ptiarum promissio*. S. Th: in Suppl: q: 43.
a: 1. Matrimonium verò secundum ra-
tionem contractus naturalis considera-
tum est *legitima conjunctio maris & femine
in usum conjugij, individuan vitam consue-
tudinem retinens*, Labat de Matrim. dub: 1.
¶ 2.

Sed in ratione Sacramenti considera-
tum, est *novæ legis Sacramentum à Christo*

De MATRIMONIO 259

D. institutum causativum gratia unitive. N. P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem proles. Moser in Exam. approb, tit: 1 q, 5. Nec solû in hoc Sacramêto significatur gratia coniungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. In statu innocentiz, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo *D. in ratione Sacramenti.* S. Th: in Suppl: q, 42. a, 2. Institutum inquam, sive Ioan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter sponsalia & Matrimonium.

Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque: Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 42. a. 2. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis, *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem. vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesiæ*, ut pro veris conjugibus coram hominibus
 fitis

De MATRIMONIO. 261

titis, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florenti; in Decreto Unionis Armenorum. Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges misceantur. Proles, ut Christianè educetur, Sacramentum, ut Matrimonium non separetur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum, 2. remedium concupiscentiæ, 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Effectus.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia
vni.

vnitiva, hoc est, gratia sanctificans, vt importat mutuam concordiam, decentem vsu Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam proli educationem, rerum domesticarum, diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem; Mosc. 2. p. Tyrocæ artis Pœnit: §: 4. n: 25.

Banna.

9. *Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia, publicè denuntietur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess, 24. cap. 1.*

Hac faciant coniuges, vt rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communicent, sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem,

nem, & non contrahant libidinis causâ.

*In celebratione Matrimonii hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ.
2. coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de Parochi, seu Ordinarij licentia.
3. adsint saltem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes, an velint contrahere Matrimonium de præsentibus, & notificetur de illorum mutuo consensu.
5. Parochus dicat hæc: Ego vos conjungo in Matrimonium, In Nomine Patris &c.

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputato nomina Conjugum, testium, diem, & locum contracti Matrimonij describat, & librum apud se diligenter custodiat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij duplicia sunt: alia tantum impediunt, ne licite contrahatur Matrimonium, validum tamen est. Alia, contractum dirimunt, tanquam invalidum.

14. Impedimenta tantum impedientia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem, 1. occisio uxoris adulteræ propriâ auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n. 1. de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 21. non inducit mortale, etsi dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuae & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n:uo. ex D: Anronino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventus, vsq; ad Festum Epiphaniæ, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum vsq; ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess. 24. c: 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

M

pec-

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: loc. cit. n: 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Banorum publicatio: dum modò nobis adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, v: dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v: g: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Calcus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibis,
 Si Parochi, & duplicis desit presentia testis,
 Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuta.
 Hac facienda vetant connubia, facta retractant.

Error Persona.

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
 re cum Catharina, & contrahit cum A-
 gnate &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans es-
 se liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & na-
 turalis.

Crimen.

Est quadruplex, 1. Si adulteri sibi in-
 vicem promiserunt de Matrimonio con-
 trahendo, post mortem alterius conju-
 gis. 2. Si vir & fœmina convenerunt ad
 occidendum conjugem, vt inter se con-
 trahant, & defacto occidunt: oritur in-
 ter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmisso adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interueniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alteram conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n: 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis,

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v: g. mortis, vel notabilis verberationis: & si tunc intus consentiat. Nam aliàs hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensûs seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in foemina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur. vt si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitatis tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum.

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia cœundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duorum testium contractum, est illicitum, & novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu rapta est, in potestate raptoris, non potest esse Matrimonium. Et raptor, auxiliantes, consules, faventes, excommunicantur, manent perpetuò infames. Quod si sint Clerici de proprio gradu decedant & tenetur raptor, raptam decenter arbitrio iudicis dotare. sive eam in uxorem ducat cessante raptu & libertati restituendo, sive non. Trid: sess, 24. cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi, quando mulier vi rapitur ad Matrimonium, non verò si rapiatur ob aliam causam, etiam si rapiatur causâ libidinis, Sanchez, Et declaravit Sacra Congregatio

De MATRIMONIO 271

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ,
v. *Inpedimenta Matrimonij. n. 22.*

Hæc duo Opuscula, scilicet, de decem
Dei Præceptis, & Sacramentis, desum-
pta sunt ex Opusculis Sententiarum Mo-
ralium proprio labore compositarum,

Hæc subsint infallibili iudicio
S. Matris Ecclesie.

Errat

Errata sic corrige.

ehristallus.	crystallus. 27.
De fidleibus	De fidelibus. 30.
maTimè	maximè 45.
non au dicitur	non autem dicitur. 47.
venereris	venereris. 55.
apeenda	aperienda. 81.
Præcipatio	Præcipitatio. 84.
alinâ	alienâ. 88.
Abgaro	Abgaro. 109.
arreptios	arreptitios. 117.
spaiula	spatula. 118.
îmbita	imbibita. 123.
traditur tempora-	traditur res tempore
lis	lis 142.
judicijs	indicijs. 152.
de	die 154.
principium	principum. 156.
baptizo	baptizato 185.
verbus	versibus. 190.
falsus	falsus 191.
pertinet	pertinent. 241.
a. 2. q. q. 1. 2.	q. 1. a. 2. q. 2. 245.
peccant	peccat. 241.
proprius	propius. 250.

Cætera corrigat benevolus Lector.

20.

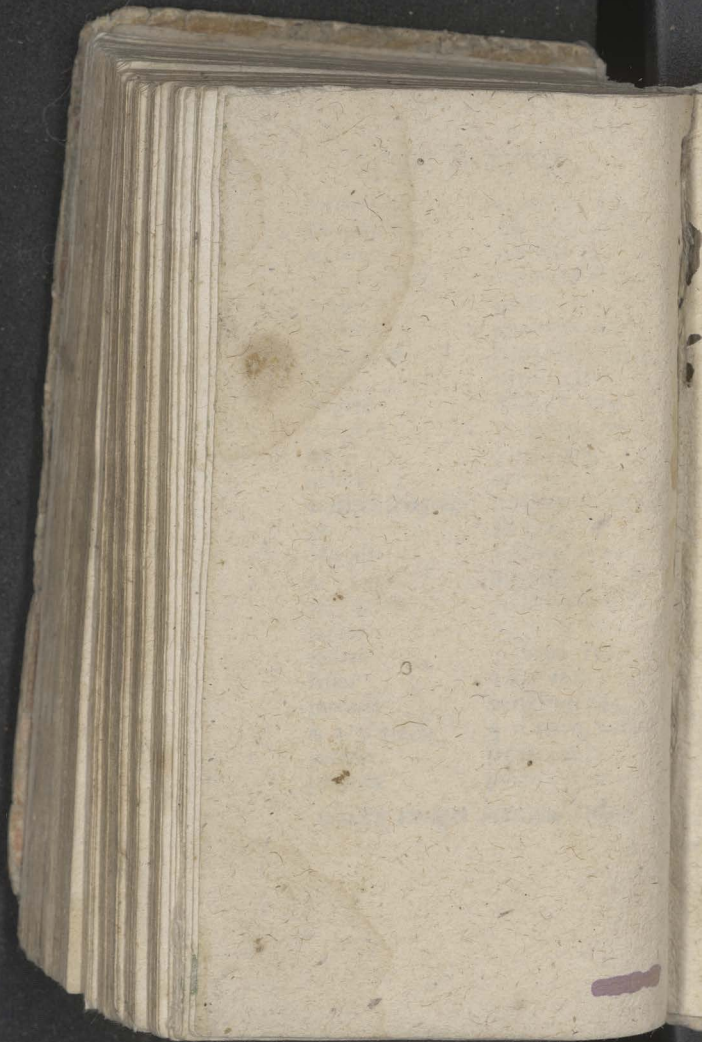
tur. 47

4.

mpora

489

Handwritten purple mark or scribble.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027919

